ТОП ТЕМА
СТ. 7

Психологія правосуддя:

Американські моделі прийняття моральних рішень

ВСЕ ПРО ЗАКОНИ – В ОДНІЙ ГАЗЕТІ!
Загальнонаціональна правова газета
Юридичний Вісник України
WWW.YVU.COM.UA

► № 17 (1576) 16–31 СЕРПНЯ 2026 РОКУ

СТОР. 3

Проблема прокуратури України не лише в персонах

▪ У ЦЬОМУ НОМЕРІ

«Товари та послуги гріха»:

«Фільтри» правового регулюванняа

► стор. 8 — 11

Неіснуючий «міжнародний компенсаційний механізм»:

Розвінчуємо цей офіційний міф

► стор. 12 — 14

Недоліки державної політики протидії організованій злочинності:

Погляд кримінолога

► стор. 19

Підстави відкриття провадження у справі про банкрутство

► стор. 20

Про недобросовісне відчуження майна боржником

► стор. 21

«Барин» з Великого Бурлука

► стор. 22 — 25

НАГАДУЄМО НАШИМ ЧИТАЧАМ!

Триває передплатна кампанія на ІІ півріччя 2026 року.

Передплата здійснюється в усіх відділеннях Укрпошти та безпосередньо в редакції тижневика (в т. ч. онлайн).

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС: 21615

Проблема прокуратури України не лише в персонах

Проблема не лише в персонах, будь то Кравченко, Кропива, Вдовиченко, Кіпер чи хтось інший. Важливо говорити не про конкретне прізвище, бо кожен з них є частиною значно більшої, системної проблеми. Йдеться про систему відбору, перевірки, призначення та державний контроль за діяльністю прокурорів. Українська держава роками призначала на ключові посади найбільш досвідчених фахівців. Проте, опинившись на посадах, вони перетворювалися на стандартних службовців, а частина з них — на дисциплінованих негідників, що «кришували» протиправну діяльність, акумулювали під час виконання службових обов'язків чималі кошти й цінності.

Ми всі пам'ятаємо, що «діамантові прокурори» виникли не сьогодні, а багато років тому. Проблема починається там, де великі гроші, державні посади, вплив і особисті зв'язки утворюють єдину вертикаль. І коли людина, яка ще вчора рахувала свої «копійки» раптом опиняється достатньо близько до державного ресурсу.

Питання — хто її туди веде. Адже персона паплюжить статус і посаду працівника прокуратури, перетворючись на крадія в погонах. За відповідним завданням ця людина починає тиснути на бізнес, збирати гроші, «кришувати» нелегальні активи — від кол-центрів і контрафакту до нелегальних виробництв на прибережних промзонах тощо. Бізнес, відповідно, змушений дякувати прокурорським службовцям тисячами доларів готівки, елітним автопарком із відповідними номерними знаками, на кшталт: Tesla Y (0444), Lexus UX (4404) та Honda CR-V. Причому авто, як правило, оформлюється на рідних і використовується без внесення даних про суттєві зміни в майновому стані, що є грубим порушенням антикорупційного законодавства.

Суспільству ж при цьому пропонують повірити, що професійна спеціалізація, досвід і репутація вже не мають вирішального значення. І питання не у віці посадовця. Молодий посадовець може бути спритнішим за старшого колегу. Питання в іншому: чи має людина достатню професійну зрілість і незалежність, щоб очолювати систему, від рішень якої залежать свобода людини, доля підприємства та довіра до держави. Посадовець-прокурор не повинен сприймати критику на свою адресу як боротьбу проти прокуратури. Посадовець і державна інституція — не одне й те саме. Людина може піти з посади, а прокуратура повинна залишатися та працювати за законом.

Коли керівник правоохоронного органу говорить про тих, хто «працює проти мене», і обіцяє «прийти особисто» або щось подібне, то це вже не просто невдала комунікація. Це демонстрація ставлення до державної влади як до особистого ресурсу. Такий приклад, як відомо, надав колишній Генпрокурор. Події навколо Офісу Генерального прокурора лише загострили ці питання. Причетність конкретних осіб до можливих злочинів має встановлювати слідство, а не соціальні мережі. Але суспільство має право вимагати достеменних відповідей, незалежного розслідування та відсутності будь-якого адміністративного впливу на НАБУ і САП.

Виникає одвічне питання: що потрібно змінити? Перше: призначення керівників правоохоронних органів має відбуватися за зрозумілими професійними критеріями та чіткою процедурою, а не за принципом політичної лояльності. Друге: керівник прокуратури повинен бути інституційно незалежним від державної особи, яка внесла його кандидатуру до призначення. Третє: при кримінальному провадженні щодо найближчого оточення керівника органу має діяти реальний механізм усунення конфлікту інтересів. Четверте: призначення на високу посаду, як правило, є резонансним. Тому воно має супроводжуватися обґрунтуванням того, чому обрано саме цю людину, з огляду на її досвід, біографію та можливі ризики. П'яте: політична відповідальність не повинна починатися з обвинувального вироку. Для усунення з високої посади достатньо втратити суспільну довіру, мати конфлікт інтересів чи факти, несумісні з посадою прокурора.

У нас не бракує професійних людей. Нам заважає корупційна порука, за якої професіоналізм, незалежність і чесність важать набагато менше.

Підготував **Віктор КОВАЛЬСЬКИЙ**

▪ НАШІ ВІТАННЯ!

ЦИМИ ДНЯМИ СВЯТКУЮТЬ СВІЙ ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ

11 серпня – Олег ПОЛЮХОВИЧ, голова Апеляційного суду Рівненської області

12 серпня – Ніна КАРПАЧОВА, перша Омбудсман України, перша заступниця голови СЮУ, заслужена юристка України

15 серпня – Олег ЗАЙЧУК, академік НАПрНУ, заслужений юрист України, д.ю.н.

15 серпня – Валерій КОЛПАКОВ, професор Запорізького національного університету, д.ю.н.

18 серпня – Євген СТРЕЛЬЦОВ, член-кореспондент НАПрНУ, професор, доктор теології, заслужений діяч науки і техніки України, д.ю.н.

24 серпня – Михайло СМОКОВИЧ, голова Касаційного адміністративного суду у складі ВС, заслужений юрист України, д.ю.н.

Колективи видавництв «Юрінком Прес» та «Юрінком Інтер» і редакція газети «Юридичний вісник України» вітають іменинників. Нехай вас завжди супроводжує успіх, здійснюються плани та сподівання, постійно зігріває тепло людської вдячності, а будні і свята наповнюються радістю, світлом і любов'ю рідних та близьких.

▪ ПРОТИДІЯ ОРГЗЛОЧИННОСТІ

«Карфаген» став на заваді

Вищий антикорупційний суд відправив під варту фігурантку розслідування «Карфаген» (стосовно покривання шахрайських кол-центрів) Єлизавету Івахненко, яку на плівках НАБУ називали Музою. Їй обрали заставу розміром 20 мільйонів гривень.

Слідство вважає Музу наближеною до іншого фігуранта розслідування — працівника Офісу генпрокурора Сергія Кропиви, якого відправили під варту із заставою в 120 мільйонів гривень. Їх обох затримали на залізничному вокзалі у Львові. Під час засідання прокурор САП доповів, що, за даними слідства, співробітник Офісу генпрокурора Сергій Кропива за участю Івахненко із серпня 2025-го по вересень 2026 року організував легалізацію та відмивання коштів на суму 21,6 мільйона гривень. Зокрема, за ці кошти вони придбали нерухомість у Києві та Одесі.

Крім того, Івахненко звинувачують у тому, що вона допомогла Кропиві купити Mercedes-Benz 2023 року за набуті злочинним шляхом кошти. Слідство вказує, що у квітні-червні 2026 року матір Івахненко, Тетяна отримала на свій рахунок 1,78 мільйона гривень; на неї також оформлена квартира площею 64,5 квадратного метра в «найелітнішому комплексі Одеси».

Прокурор зачитав зміст розмов Івахненко, з яких випливає, що фігурантка хотіла працювати заступницею міністра освіти України. Раніше «Слідство.Інфо» виявило, що у 22 роки Єлизавета Івахненко була заступницею декана факультету кібербезпеки та інформаційних технологій Одеської юридичної академії. Нещодавно жінці виповнилося 24 роки.

4 вересня в НАБУ повідомляли про проведення операції «Карфаген». Підозрюваного було відсторонено від виконання службових обов'язків. У суботу, 5 вересня, НАБУ викрило організацію на чолі з посадовцем Офісу генпрокурора, учасники якої систематично одержували неправомірну вигоду від шахрайських кол-центрів і легалізовували майно на десятки мільйонів гривень.

За даними слідства, один із керівників структурних підрозділів ОГП створив та очолив злочинну організацію в середині 2025 року. Згідно з інформацією видання «Українська правда», організатором схеми є заступник начальника департаменту міжнародно-правового співробітництва ОГП Сергій Кропива, якого затримали ввечері 4 вересня. Генеральний прокурор Руслан Кравченко, якого на плівках, ймовірно, називали «шефом», заперечив свою причетність до покривання кол-центрів.

Підготовлено за матеріалами ЗМІ

▪ ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ

Професійний діалог

1 вересня у КСУ відбулася робоча зустріч в. о. Голови КСУ Олександра Петришина із головою Офісу Європейської організації публічного права в Україні Юрієм Волошиним.

Виконувач обов'язків Голови Конституційного Суду України О. Петришин зазначив, що Суд зацікавлений у подальшому розвиткові взаємодії з європейськими інституціями та впровадженні нових форматів міжнародного співробітництва.

Голова Офісу Європейської організації публічного права в Україні Ю. Волошин поінформував учасників зустрічі про діяльність ЄОПП (EPLO), її структуру та основні напрями роботи. Він зауважив, що діяльність EPLO спрямована на утвердження верховенства права, зміцнення демократичних і правових інституцій. Волошин наголосив, що EPLO охоплює 350 проєктів у 75 країнах світу, має статус спостерігача в Генеральній Асамблеї ООН і низці інших міжнародних організацій.

Учасники зустрічі обговорили питання розвитку інституційного співробітництва та можливі напрями подальшої співпраці. Окрему увагу приділено перспективам експертної, аналітичної та освітньої взаємодії, обміну професійним досвідом і поширенню сучасних європейських підходів у правничій сфері.

▪ ПРАВОСУДДЯ

Доступність правосуддя та умови для відвідувачів суду

26 серпня 2026 року за участю Голови Верховного Суду Станіслава Кравченка, Міністра юстиції України Дениса Маслова, Голови Вищої ради правосуддя Григорія Усика, заступника голови Комітету Верховної Ради України з питань правової політики Павла Павліша, Голови Державної судової адміністрації України Максима Пампури, депутатів Київської обласної ради, голів судів Київської області й представників суддівського корпусу відбулося урочисте відкриття нового приміщення Києво-Святошинського районного суду Київської області – Будинку правосуддя.

Вітаючи учасників урочистостей, Голова Верховного Суду Станіслав Кравченко акцентував: відкриття нової будівлі суду в нинішні часи — це не буденна подія. Це новий етап розвитку судової системи, зміцнення інституційної спроможності та створення кращих умов для здійснення правосуддя. Міністр юстиції України Денис Маслов погодився, що суд — це не лише будівля. Суд — це люди, які в ньому працюють.

Сьогодні Україна щодня доводить свою стійкість, тому важливо, щоб кожне рішення, яке буде ухвалене в цьому Будинку правосуддя, стало черговим доказом нашої стійкості. Голова Державної судової адміністрації України Максим Пампура нагадав, що другий рік поспіль Києво-Святошинський районний суд Київської області входить до двадцятки судів України з найбільшим обсягом судових справ. За кількістю надходжень матеріалів він займає перше місце в Київській області, а за їх розглядом — друге. Такий рівень навантаження засвідчує потребу у створенні належних умов для роботи суду й забезпеченні доступу громадян до правосуддя.

▪ СУДОВИЙ ПРОЦЕС

Viber в корисних цілях

На Житомирщині судитимуть військового, який створив Viber-спільноту для ухилянтів. Чоловік повідомляв про місця перебування представників ТЦК, що допомагало чоловікам уникати мобілізації. Обвинуваченому загрожує від 5 до 8 років позбавлення волі за перешкоджання законній діяльності ЗСУ.

Прокурорами Житомирської спеціалізованої прокуратури у сфері оборони Центрального регіону до суду скеровано обвинувальний акт стосовно військовослужбовця за фактом перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань в особливий період ч. 1 ст. 114-1 КК України).

Встановлено, що у квітні 2026 року військовослужбовець, який раніше самовільно залишив військову частину, створив у месенджері «Viber» тематичну спільноту та став її адміністратором з метою допомоги чоловікам призовного віку в уникненні військового обов'язку та мобілізації. Він забезпечував постійне функціонування спільноти та поширював інформацію про місця проведення працівниками ТЦК та СП мобілізаційних заходів на Житомирщині.

Це давало змогу учасникам спільноти, серед яких були військовозобов'язані, своєчасно дізнаватися про місця проведення оповіщення та уникати їх з метою ухилення від мобілізаційних заходів. Крім того, учасники спільноти також могли в режимі реального часу надсилати інформацію відповідної тематики. Таким чином, організувавши роботу спільноти та поширюючи інформацію про місця проведення мобілізаційних заходів, обвинувачений створював перешкоди законній діяльності військовослужбовців ТЦК та СП.

Військовослужбовцю загрожує покарання у вигляді позбавлення волі на строк від п'яти до восьми років. Досудове розслідування та оперативний супровід здійснювалися УСБ України в Житомирській області.

▪ НОТАРІАТ

Вітаємо з Днем нотаріату

2 вересня відзначає свято нотаріат України – це тисячі фахівців, які щодня забезпечують правовий порядок, захищають права громадян і зберігають найцінніше: довіру громадян.

Нотаріуси працюють відповідально та віддано на всій території нашої країни, зокрема й у небезпечних прифронтових регіонах, попри обстріли та блекаути. Нотаріуси вступають до лав ЗСУ, волонтерять, допомагають військовослужбовцям.

Шана та честь тим колегам, які захищають Україну на фронті. Світла пам'ять тим із них, хто віддав своє життя… Колеги, друзі, дякую кожному за професіоналізм, відданість справі та стійкість у складні часи. Нехай професійна діяльність приносить відчуття справжньої гордості за обраний шлях, повагу колег і вдячність суспільства.

Разом ми сила! З Днем нотаріату!

Володимир Марченко,
Олена Кирилюк та Інна Бернацька

▪ НА ЛІНІЇ ФРОНТУ

За підтримку ЗСУ — 15 років

70-річну мешканку Запорізької області Світлану Лой у москві засудили до 15 років колонії за донати на підтримку ЗСУ. Перед оголошенням рішення жінка заспівала «Пісню про рушник». Апеляційний суд залишив вирок без змін.

За версією російського обвинувачення, із січня до листопада 2024 року Лой зробила 24 перекази на підтримку української армії. Для цього вона використовувала мобільний застосунок українського банку. У грудні 2023 року жінка отримала російське громадянство.

Загалом вона переказала близько 30 тисяч гривень. Російський суд визнав її винною та призначив 15 років колонії. Апеляцію розглядали в закритому режимі, а журналістів допустили лише на оголошення рішення.

Судді опановували сучасні інструменти лідерства

Як діяти, коли команда працює в умовах стресу? Як комунікувати так, щоб об'єднувати, а не створювати додаткові бар'єри? І що допомагає суду залишатися ефективним у кризових ситуаціях? Відповіді на ці актуальні питання шукали судді місцевих та апеляційних судів 20–21 серпня під час тренінгу Національної школи суддів України «Еволюція сучасного лідерства».

Сучасний суд — це не лише професійні знання та якісне застосування законодавства. В умовах постійних змін, високого навантаження та кризових викликів особливого значення набувають лідерські компетентності, ефективна комунікація та здатність формувати згуртовану команду. Саме цим навичкам навчала викладачка тренінгу — Ольга Примак-Березовська, суддя Оболонського районного суду міста Києва, сертифікована тренерка та медіаторка.

Головний акцент тренінгу було зроблено на практиці. Судді не просто дізналися про ефективну комунікацію та кризове управління — вони моделювали ситуації, максимально наближені до реальних викликів роботи суду.

Під час симуляційної гри «Конструктор комунікації» судді відпрацьовували способи побудови ефективної взаємодії, а в межах вправи «Кризовий штаб суду» шукали рішення для складних ситуацій, що потребують швидкої реакції, координації та командної роботи. Такий формат дозволив перевірити лідерські інструменти в умовах, коли від якості комунікації та командної взаємодії залежить результат спільної роботи.

Судді відзначили практичну цінність тренінгу, насиченість інтерактивними вправами та можливість відкрито обмінятися власним досвідом у дружній і конструктивній атмосфері. Ефективне судове лідерство — це про довіру, відповідальність, здатність об'єднати людей навколо спільної мети — забезпечення якісного та доступного правосуддя.

Підготував **Максим БОНДАР,**
за матеріалами НШСУ

Голова ВС щодо протидії відмиванню коштів та фінансової безпеки

Про нові підходи до боротьби з відмиванням коштів висловився Голова ВС Станіслав Кравченко під час дискусії щодо змін у сфері протидії відмиванню коштів і фінансової безпеки.

Голова Верховного Суду Станіслав Кравченко взяв участь у дискусійній панелі форуму, присвяченій розслідуванню злочинів відмивання коштів. До дискусії також долучилися керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури Олександр Клименко, перший заступник Директора Національного антикорупційного бюро України Денис Гюльмагомедов, перший заступник Директора Бюро економічної безпеки України Тарас Щербай, заступник Генерального прокурора Максим Крим і заступник начальника Головного слідчого управління Національної поліції України Артем Шевчишен.

Як зауважив Голова ВС Станіслав Кравченко, недостатньо лише покарати за незаконне заволодіння коштами. Не менш важливо запобігти спробам легалізації таких коштів. Станіслав Кравченко звернувся до тлумачення цього правопорушення в національному кримінальному законодавстві – ст. 209 КК України («Легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом»), наголосивши на потребі в уніфікації практики застосування її положень. Зокрема, Голова ВС звернув увагу на дискусійне питання щодо того, чи будь-яке «набуття, володіння, використання, розпорядження майном», як це зазначено в наведеній статті, є його легалізацією (відмиванням), а не іншою операцією з майном злочинного походження. Відсутність чітких критеріїв для визначення діяння як легалізації майна призводить до неоднакових підходів судів до застосування ст. 209 КК України. Водночас, як наголосив Станіслав Кравченко, важливо розуміти, що обов'язковою ознакою складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 209 КК України, є саме спеціальна мета легалізації.

Так само питання виникають стосовно формулювання наведеного положення, за яким фактичні обставини мають свідчити про одержання майна злочинним шляхом. На переконання Станіслава Кравченка, цей аспект тісно пов'язаний із встановленням предикатного злочину (предиката) – первинного суспільно небезпечного діяння, в результаті якого були незаконно одержані доходи або майно, що стали предметом легалізації (відмивання). Хоча навіть за практикою Європейського суду з прав людини відсутність окремого обвинувального вироку щодо предикатного злочину сама по собі не виключає можливості притягнення особи до відповідальності за легалізацію, не можна забувати про принцип презумпції невинуватості, закріплений у Конституції України.

Говорячи про доказування у справах щодо легалізації коштів, Голова ВС акцентував: у справах, які стосуються і воєнних злочинів, і злочинів проти основ національної безпеки, і особливо корупційних злочинів, стандарти доказування мають бути однаково чіткими й високими, тим більше в період війни.

Станіслав Кравченко зауважив про необхідність вдосконалення законодавства й правозастосування в напрямі визначення того, які саме види операцій з коштами є легалізацією, а також встановлення суми коштів для кваліфікації діяння за ст. 209 КК України.

Також у межах дискусійної панелі учасники обговорили перспективи приєднання України до SEPA (Single Euro Payments Area) – Єдиного європейського платіжного простору.

Підготовлено за матеріалами ВС

Психологія правосуддя:

Американські моделі прийняття моральних рішень

Суддівські рішення — це не лише про право, а й про складний моральний вибір. Саме тому Національна школа суддів України розвиває співпрацю з американським Інститутом Марша, щоб інтегрувати сучасні психологічні підходи та практичні моделі прийняття моральних рішень у професійну підготовку суддів.

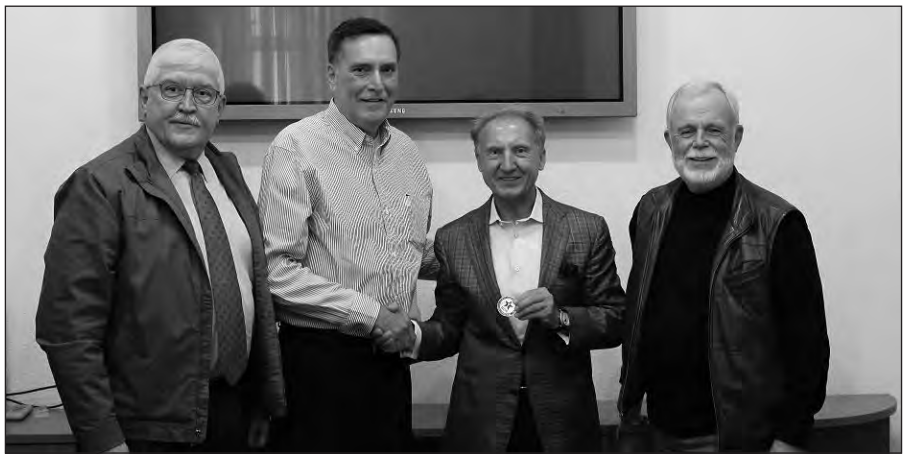

2 вересня 2026 року ректор Національної школи суддів України Микола Оніщук провів робочу зустріч із представниками Інституту Марша (США), під час якої сторони обговорили подальші напрями співпраці у сфері психологічної підготовки суддів.

Американську сторону представляли: пастор та офіцер резерву армії США, доктор Джеймс Т. Спайві-молодший; директор відділу зв'язків із баптистськими капеланами, радник Тодд Комбі; професор практичного богослов'я та капеланства Колумбійської біблійної семінарії Майкл В. Ленгстон.

У центрі уваги були сучасні підходи до психологічної підготовки суддів та можливості їх інтеграції у систему професійного навчання НШСУ. Представники Інституту Марша презентували вісім тематичних напрямів у сфері психології, які можуть бути адаптовані до потреб суддівської освіти.

Окремо сторони обговорили можливість проведення навчальних заходів для суддів із залученням експертів Інституту. Йшлося, зокрема, про визначення найбільш актуальних для українських суддів тем та практичних форматів їх опрацювання.

За результатами зустрічі Національна школа суддів України розпочне опрацювання запропонованих тематичних напрямів для визначення їхньої актуальності, пріоритетності та можливостей подальшого включення до освітніх програм.

Ще одним напрямом співпраці стане адаптація вже розроблених Інститутом Марша онлайн-курсів до навчальної платформи НШСУ. Після відповідної адаптації матеріали планується розмістити на платформі Школи для використання у процесі професійного навчання суддів.

Практичні моделі прийняття моральних рішень. Одразу після зустрічі представники Інституту Марша провели для працівників Національної школи суддів України першу лекцію, присвячену моральним аспектам прийняття рішень у судовій практиці.

Учасники зосередилися на підходах і практичних інструментах, які допомагають аналізувати складні моральні ситуації, визначати можливі варіанти дій та ухвалювати обґрунтовані етичні рішення.

Лекцію було побудовано навколо послідовного розгляду трьох моделей прийняття моральних рішень. Учасники ознайомилися з принциповою моделлю, практико-орієнтованим підходом і моделлю морального міркування, розглянувши особливості їх застосування під час вирішення етичних проблем.

Окрему увагу спікери приділили структурованому процесу прийняття рішень. Його основою є визначення проблеми, збір і аналіз фактів, встановлення учасників ситуації, визначення моральних принципів і цінностей, оцінка можливих наслідків та вибір обґрунтованого варіанта дії. Такий підхід дає змогу системно працювати із ситуаціями, у яких стикаються різні цінності, обов'язки та інтереси.

Учасники також розглянули основні етичні принципи, які можуть бути покладені в основу морального рішення, зокрема утилітарний і деонтологічний підходи, принцип справедливості, етику турботи та етику чеснот.

Практична частина навчання передбачала детальний розгляд 14-крокової практико-орієнтованої моделі. Вона охоплює розпізнавання етичної проблеми, визначення учасників ситуації, збір фактів, розмежування ситуацій «правильно — неправильно» та «правильно – правильно», визначення принципів, проведення консультацій, зважування аргументів, формулювання й документування рішення, а також його подальший перегляд і рефлексію.

Ще одним важливим компонентом стало опрацювання моделі морального міркування, яка передбачає визначення проблеми, формування судження, встановлення наміру та оцінку моральної інтенсивності ситуації перед вчиненням дії. Зокрема, розглядалися такі чинники, як масштаб наслідків, імовірність їх настання, близькість до ситуації, суспільний консенсус і часовий фактор.

Таким чином, навчання дало змогу систематизувати підходи до прийняття моральних рішень та продемонструвати, що складні етичні ситуації потребують не лише інтуїтивної оцінки, а й послідовного аналізу фактів, цінностей, принципів, можливих наслідків і ризиків.

Розвиток міжнародного партнерства у сфері психологічної підготовки є важливою складовою сучасної суддівської освіти. Обмін досвідом з американськими експертами відкриває додаткові можливості для впровадження сучасних психологічних інструментів у професійну підготовку українських суддів та посилення їхньої спроможності приймати виважені, обґрунтовані й справедливі рішення.

«Товари та послуги гріха»:

«Фільтри» правового регулювання

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2026 року № 855-р схвалено Стратегію державної політики у сфері організації та проведення азартних ігор щодо мінімізації їх негативного впливу, запобігання виникненню та боротьби з ігровою залежністю (лудоманією) до 2035 року. Передбачена Стратегією система заходів має сприяти обмеженню та подоланню негативних наслідків, пов'язаних із певними проявами в цій сфері. Водночас заходи щодо обмеження організації та проведення азартних ігор є лише складовою значно ширшого комплексу питань, пов'язаних із функціонуванням сектору послуг, зокрема сфери розваг. Ця сфера потребує більш системного аналізу та формування комплексного підходу до відповідного державного реагування.

Свої міркування з цього приводу висловлює доктор юридичних наук, доктор теології, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України, заслужений діяч науки й техніки України Є. Л. Стрельцов.

Ігроманія та гемблінг

Легальний гральний бізнес є складним соціально-фінансовим явищем, що має як позитивні аспекти, так і певні проблеми, тому потребує належної державної уваги та контролю за його організацією і діяльністю. Поряд із позитивними сторонами цей вид бізнесу має й очевидні ризики, значною мірою пов'язані з негативним психологічним впливом на людей, які більш-менш систематично беруть участь у таких заходах. У низці випадків це може спричиняти серйозні психічні розлади, що, своєю чергою, породжують істотні труднощі у житті їхніх родин, близьких та оточення. У ширшому соціальному вимірі таке явище нерідко стає джерелом конфліктних ситуацій та створює додаткові соціальні проблеми. Тому діяльність державних і недержавних установ та організацій, спрямована на ці процеси та їх контроль, є цілком актуальною й необхідною. Умовно ці процеси можна визначити як «соціально-психологічні проблеми людини у сфері грального бізнесу». У цій публікації спробуємо проаналізувати зазначені процеси та висловити власне бачення проблем і складнощів, пов'язаних насамперед із прагненням до їх правового впорядкування, відповідними спробами держави та вже отриманими результатами.

Почати цей аналіз варто з понятійного уточнення термінів, які зазвичай використовуються під час розгляду цього питання. Таких термінів декілька, досить часто їх уживають як синоніми. Водночас вони мають певні змістовні відмінності й не є взаємозамінними. Передусім, це ігроманія (або ігрова залежність) — загальний, переважно побутовий термін, яким позначають патологічну тягу людини до ігор різних видів. Йдеться не лише про азартні ігри, а й, наприклад, про комп'ютерні чи відеоігри. Інший термін — гемблінг (від англ. gambling — гра на гроші). Ним позначають азартні ігри — казино, ставки, лотереї, ігрові автомати — як окремий вид діяльності та індустрію відповідних послуг, а не власне психологічну залежність. Водночас у повсякденному мовленні цим терміном нерідко характеризують і схильність людини до систематичної участі в азартних іграх, навіть за відсутності очевидних ознак патологічної залежності. Ще один термін — лудоманія (від лат. ludus — гра та грец. mania — пристрасть, безумство). Це медичний і науковий термін, яким позначають патологічну залежність від азартних ігор як психічний розлад, офіційно визнаний Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ). У зв'язку з цим звернемо увагу на те, що у згаданій Стратегії Кабінету Міністрів України йдеться саме про лудоманію, тобто конкретну форму патологічної залежності від азартних ігор.

Варто зазначити, що певне реформування легального грального бізнесу та державний вплив на організацію його діяльності здійснювалися в Україні й раніше. Це дозволило запровадити важливі зміни, зокрема принципи відповідальної гри та механізми самообмеження, посилити вимоги до легального бізнесу, обмежити рекламу азартних ігор, активізувати боротьбу з нелегальним гральним бізнесом тощо. Такі заходи мали чітку спрямованість. Показовим прикладом є Постанова Кабінету Міністрів України від 17 червня 2026 року № 804 «Про затвердження Порядку обмеження військовослужбовців у відвідуванні гральних закладів та участі в азартних іграх», якою запроваджено спеціальні обмеження щодо відвідування гральних закладів та участі в азартних іграх для цієї категорії осіб.

Тому прийняття нової Стратегії Кабінету Міністрів України — це не просто крок вперед, без перебільшення, йдеться про так званий унікальний прецедент, коли на найвищому рівні виконавчої влади визнано, що ігрова залежність (лудоманія) вже вийшла за межі суто приватної медико-психологічної проблеми й може становити реальну загрозу національній безпеці. Саме тому Стратегія передбачає значно масштабніший підхід до впливу на цю проблему. Зокрема, вона передбачає координацію зусиль різних державних інституцій — від установ охорони здоров'я та освіти до організацій соціального захисту та правоохоронної системи, а також удосконалення заходів щодо більш реальної організації цього виду бізнесу, посилення заходів щодо запобігання та припинення його негативних проявів. Реалізація Стратегії розрахована до 2035 року та передбачає постійну та цілеспрямовану взаємодію широкого кола державних інституцій. Такий комплексний підхід до впливу на функціонування цього складного сегмента бізнесу заслуговує на підтримку, особливо з огляду на необхідність забезпечення його легальної діяльності.

Стисло про «азарт»

Виходячи на більш загальний рівень аналізу, варто насамперед чітко визначити сферу послуг, яка функціонує в Україні, та визначити її основні складові та їх ієрархічну систему. Умовно, на макроекономічному рівні сферу послуг становить сукупність різноманітних видів діяльності, спрямованих на надання як платних, так і безоплатних послуг, зокрема у сферах охорони здоров'я, освіти, права тощо.

У межах цієї сфери можна виокремити низку напрямів, одним із яких є сфера роз-

ваг, дозвілля та відпочинку, покликана задовольняти широкий спектр нематеріальних потреб людини. У межах цього напряму, своєю чергою, можна виокремити окремі галузеві сегменти, серед яких — так звана індустрія «товарів і послуг гріха». Йдеться про специфічний сектор економіки, орієнтований на задоволення потреб, які традиційно вважаються «шкідливими» або етично суперечливими. Одним із сегментів цієї індустрії є «підіндустрія» — гральні азартні послуги, ключовими ознаками яких є ставка, грошовий ризик і можливість отримання виграшу. Такі послуги надають казино, букмекери, лотереї, ігрові автомати тощо. Окремим сегментом такої підіндустрії є онлайн-казино, які являють собою цифрову форму організації та надання азартних послуг.

З'ясування системи та процесу надання платних послуг та маючи певне уявлення про сутність азарту, можливо перейти на більш загальний рівень і зосередити увагу вже на рівні індустрії «товарів і послуг гріха».

Розуміння цього дає змогу глибше й різноплановіше дослідити сутність та основні ознаки індустрії, яка надає азартні послуги у широкому розумінні. Її принципова особливість безпосередньо пов'язана саме з азартом, який є однією з визначальних характеристик такої діяльності. Азарт можна розглядати, зокрема, як своєрідну «плату за емоцію» (досвід), що вказує на те, що клієнт купує не матеріальний товар у звичному розумінні, а можливість пережити специфічний емоційний стан (наприклад, азарт, дофаміновий сплеск, відчуття ризику тощо). Саме тому організації, що працюють у цій сфері, значною мірою конкурують із кінотеатрами, концертними майданчиками, спортивними змаганнями та іншими сегментами індустрії розваг за, образно кажучи, «гаманець» споживача. Отже, залучення споживача тут відбувається не стільки завдяки змісту конкретного фільму, популярності актора чи відомості спортсмена, а саме для намагання «отримання» за свої гроші, вірогідного сплеску власного задоволення. Необхідно також звернути увагу на високу маржинальність цієї індустрії: вона здатна генерувати значні фінансові потоки за відносно низької собівартості створення самого «продукту», особливо в онлайн-сегменті, що дозволяє їй активно функціонувати.

Не менш важливим є дослідження особистості споживач, який користується відповідними послугами, його психологічних особливостей, мотивації та моделей поведінки. Цьому аспекту буде присвячено подальший розгляд.

Необхідний перехід на більш загальний рівень

З'ясування системи та процесу надання платних послуг та маючи певне уявлення про сутність азарту, можливо перейти на більш загальний рівень і зосередити увагу вже на рівні індустрії надання таких послуг, яку умовно називають індустрією «товарів і послуг гріха». Так традиційно в економічній теорії та фіскальній політиці називають специфічну категорію товарів і послуг, які суспільство загалом вважає шкідливими, неетичними або «руйнівними» для особистості, однак попит на які залишається стабільно високим навіть за складних соціально-економічних умов і в періоди криз.

Традиційно у світовій практиці формування переліку таких «товарів і послуг» ґрунтується на двох основних складових. Перша — історико-культурна, відповідно до якої первісні визначення таких «товарів і послуг» формувалися під впливом релігійних догм, суспільної моралі та багатовікових традицій. Тому те, що релігія визначала як порок або гріх (надмірне споживання, азарт, уживання одурманювальних речовин) первісно формувало етичне несприйняття відповідних явищ у суспільстві. Держава, в свою чергу, перевела, умовно кажучи, абстрактний релігійний «гріх» у свою градацію встановивши чіткі, з точки зору державної політики, «орієнтири» для визначення цього, в першу чергу, фінансові та правові.

Одним із найхарактерніших показників офіційного визнання певного «товару» (у широкому розумінні) «гріховним» є встановлення щодо нього жорстких правил ліцензування, контролю та особливого податку на «гріх» (англ. sin tax — податку на товари та послуги, споживання яких вважається небажаним або потенційно шкідливим). За великим рахунком, держава, мабуть «міркує» так: ці товари та послуги є небажаними з точки зору суспільної моралі, але оскільки ми не можемо її викорінити фізично, ми накладемо на неї спеціальний грошовий тариф». В усякому разі, сьогодні вже існує певна класифікація таких «товарів та послуг» на традиційні та новітні.

До традиційних «товарів і послуг гріха» зазвичай відносять алкогольну продукцію — один із найдавніших об'єктів акцизного регулювання у світі; тютюнові вироби; азартні ігри, зокрема казино, букмекерську діяльність, ігрові автомати, лотереї тощо; а також «послуги» для дорослих, насамперед порнографію та проституцію. Правове регулювання діяльності у цих сферах характеризується чи не найбільшою «амплітудою» у світі — від повної заборони та криміналізації відповідних діянь до їх легалізації, ліцензування й оподаткування. Показовими прикладами останнього підходу є, зокрема, Нідерланди та Німеччина.

До новітніх видів таких «товарів», значною мірою породжених технологічним та соціальним розвитком, можна віднести, зокрема, електронні системи доставки нікотину — вейпи, системи на кшталт IQOS та інші подібні продукти. Спочатку вони позиціонувалися як нібито безпечніша альтернатива традиційним тютюновим виробам, однак у багатьох державах поступово були прирівняні до «класичного» тютюну з накладанням відповідних акцизів. До нових об'єктів фіскального регулювання дедалі частіше відносять також продукти з високим вмістом цукру та так звану «швидку їжу». На перший погляд, їх віднесення до категорії «товарів гріха» може видатися незвичним, однак у сучасній фіскальній політиці низки держав уже простежується тенденція до використання податкових інструментів для обмеження споживання продуктів, які вважаються потенційно шкідливими для здоров'я. Наприклад, через глобальну епідемію ожиріння та діабету такі країни, як Велика Британія та Мексика, а також низка штатів США запровадили спеціальний «податок на цукор» для солодкої газованої води. Ще одним видом такого «товару» є канабіс, ставлення до якого зазнало значної трансформації. Наприклад, у Канаді та деяких штатах США канабіс перейшов із категорії «кримінал» у категорію класичного «товару гріха» з дуже високими податками.

Україна у 2024 році теж ухвалила відповідне рішення, легалізувавши канабіс виключно в медичних та наукових цілях (Закон України № 3528-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо державного регулювання обігу рослин роду коноплі (Cannabis) для використання у навчальних

цілях, освітній, науковій та науково-технічній діяльності, виробництва наркотичних засобів, психотропних речовин та лікарських засобів з метою розширення доступу пацієнтів до необхідного лікування»), утримуючи інші види споживання у протиправному полі. До новітніх таких «товарів» відносять криптовалюту та цифрові активи, оскільки сучасні фінансові регулятори все частіше розглядають спекулятивні дії з криптоактивами не як інвестиційний інструмент, а як різновид високоризикового «цифрового азарту», намагаючись «помістити» цей ринок у жорсткі рамки ліцензування. Тобто ми повинні розуміти, що сьогодні в Україні, та інших державах існують відповідні індустрії, які надають саме азартні послуги, що потребує ретельної уваги до представників такої діяльності.

Дещо про ігрову залежність та «лудомана-зомбі»

Це дослідження, незважаючи на його стисліть, буде неповним без відповіді на екзистенційне питання, яке стосується, образно кажучи, саме основ людського існування, сенсу життя, смерті, свободи вибору та відповідальності за власну долю, а в цьому випадку — спроби з'ясувати, що саме змушує мільйони дієздатних громадян добровільно ставати споживачами «товарів та послуг гріха»? Чому людина обирає саме ескапізм, тобто добровільний відхід від реальної соціальної діяльності, та занурюється у штучну, віртуальну реальність? Взагалі, це складне питання, але первинними передумовами для цього вважаються розлади самооцінки, проблеми у міжособистісних відносинах, складні стани збудження, що виникають через нерегулярні проміжки часу тощо. У свою чергу, накопичення цих проблем породжує/може породжувати хронічний стрес, певну соціальну відчуженість, пошук «дешевого дофаміну» тощо, що зумовлює ситуацію, коли людина «тікає» у віртуальну дійсність «гріха». Взагалі, таке уразливе становище особи може, з урахуванням напрямку дослідження, мати різні визначення. Наприклад, з позиції соціології та кримінології таку людину можна вважати деструктивним девіантом; з позиції психіатричної та клінічної оцінки її можна вважати патологічним адиктом, тобто особою, яка має клінічну, важку форму залежності (адикції) від певних речовин або шаблонної поведінки; з позиції публіцистики та метафоричного фокуса — доцільно вживати поняття «лудоман-зомбі», тобто людини, яка перебуває, умовно кажучи, на останній стадії залежності, втратила сон, фінансовий контроль і соціальні зв'язки та існує, образно кажучи, лише в екрані смартфона.

Так, сьогодні ми однозначно не можемо визначити причини такого вразливого становища особи. Проте, аналізуючи це явище, не можна оминути увагою і так званий «хижацький маркетинг» з боку бізнес-структур, спрямований на свідоме використання психологічних вразливостей людини з метою послаблення її волі та перетворення на того самого «лудомана-зомбі».

Правове упорядкування

Правове упорядкування такого бізнесу та його окремих видів є достатньо складним і не має єдиного підходу. Наприклад, вибірковий аналіз практики США як одного зі світових лідерів, європейських лідерів — Німеччини та Франції, а також східноєвропейської держави, нашої сусідки Польщі, демонструє певні відмінності у цьому питанні. Наприклад, у США такий підхід базується на децентралізації та ринковій компенсації. Штати, у яких такий бізнес розвинений, отримують значні податкові надходження від цієї діяльності, тоді як витрати, наприклад, на пенітенціарну систему (оскільки у низці випадків гравці, засуджені за злочини, пов'язані з борговими зобов'язаннями, потрапляють до в'язниць) частково покладаються на інфраструктуру приватних в'язниць. Витрати на лікування таких осіб та надання їм психологічної підтримки також значною мірою покриваються через систему приватного медичного страхування, що зменшує відповідне навантаження на державний бюджет. У Німеччині, у свою чергу, існує так званий бюрократичний ліміт, тобто держава, яка має потужну систему соціального забезпечення, захищає свій бюджет від ризику «посадити гравця на шию платників податків». Система LUGAS обмежує максимальні щомісячні витрати на азартні ігри до 1000 євро, щоб у громадян, умовно кажучи, залишалися фінансові можливості для самостійної оплати базових життєвих потреб та оренди житла. У Франції, у свою чергу, існує так званий селективний протекціонізм, який полягає у диференційованому підході до правового регулювання різних видів азартних ігор. Уряд цієї країни виходить із того, що соціальні та медичні наслідки найбільш ризикових видів такої діяльності можуть перевищувати податкові надходження від них. Як наслідок — законодавча заборона онлайн-казино (слотів) для цивільних при збереженні легального статусу для менш «імпульсивних» видів азартних ігор (покер, ставки). Польща обрала свій шлях у цьому напрямку, запровадивши так звану фіскальну монополію, за якої держава фактично націоналізувала ринок онлайн-азарту через єдиного оператора — Totalizator Sportowy, сконцентрувавши прибуток від реалізації «товарів та послуг гріха» у державному секторі. Безумовно, складно визначити, чому зазначені держави, які були спонтанно обрані для аналізу, мають різні підходи до правового упорядкування такого бізнесу. Це суспільна мораль, суспільна правосвідомість, державна політика, певні «міркування» чи щось інше? Але, незважаючи на таку неоднаковість, потрібно зазначити, що є два основних напрямки, які потребують правового упорядкування: це загальне функціонування цієї сфери та участь людини в її діяльності.

Певні «контратаки»

Зрозуміло, що «товари та послуги гріха» не будуть пасивно чекати, поки держава «затисне» цю індустрію у жорсткі рамки правових обмежень. Цей бізнес має значні фінансові ресурси, «настирний» характер і веде активну, високотехнологічну боротьбу за простір для подальшої діяльності та розвитку. Вагомим інструментом цієї «контратаки» стала цифрова реклама, тобто здалегідь спрямований механізм впливу на людську психологію, ефективність якого здатна «перетворити» офіційні обмеження та заборони на певну формальність. Наприклад, сучасні онлайн-казино використовують алгоритми соціальних мереж (Meta, TikTok, Google) для надточного націлювання реклами на певні категорії людей. Наприклад, така система виявляє вразливих користувачів — молодь, людей у стані фінансової скрути чи стресу та інших подібних категорій — і «бомбардує» їх персоналізованими оголошеннями, а часто й персональними запрошеннями. Держава може забороняти таку рекламу «на вулицях», але вона не здатна повною мірою контролювати приватну стрічку новин, наприклад, у смартфоні громадянина. Ще один вид такої реклами реалізується через так званий інфлюенс-маркетинг, коли для її поширення використовуються блогери, стримери, навіть відомі актори або політичні лідери. Коли популярний інфлюенсер у прямому ефірі «легко виграє мільйон» у слот-машині, це сприймається аудиторією як стиль життя, якому хочеться слідувати. Тому, в першу

чергу для підлітків та молоді, такий формат повністю нівелює будь-які застереження уряду, перетворюючи лудоманію на ознаку успішності. Достатньо поширеним є так званий «партизанський маркетинг» із використанням «дзеркал». Так, у разі спроб блокування бізнес-сайтів ця індустрія миттєво створює тисячі «дзеркал», використовує VPN, маскує казино під мобільні ігри-головоломки в App Store чи Google Play або інтегрує рекламу в піратські онлайн-кінотеатри. Такий, без перебільшення, цифровий «опір» доводить, що індустрія «товарів та послуг гріха» завжди намагається бути на крок попереду державного бюрократичного апарату. Саме тому державна протидія має поряд із формальним регулюванням «тексту оголошень» звертати увагу на технологічне блокування самих механізмів цифрового маркетингу.

Щодо прагматики

Взагалі, аналізуючи цю складну проблему з правових позицій, потрібно визначити ще одну проблему, яка не завжди обговорюється, але, безумовно, цього заслуговує. Функціонування індустрії «товарів та послуг гріха» зримо демонструє так званий «сухий» математичний розрахунок державної системи, яка виступає тут у ролі прагматичного бухгалтера, оцінюючи ситуацію через призму фіскального балансу. Тому є дебет (пряма вигода), який полягає у генерації «товарами та послугами гріха» миттєвих мільярдних надходжень до державного бюджету через придбання ліцензій та сплату значних податків з обігу. В умовах функціонування перехідної економіки, а тим більше в сучасних умовах дефіциту коштів, у першу чергу для фінансування оборонного сектору, ці гроші є критично важливими для виживання держави.

Водночас кредит (приховані збитки) демонструє й інші показники. Наприклад, ці «гроші» можна вважати певною мірою деструктивними у так званій довгостроковій перспективі. Психологічне, без перебільшення, «руйнування» людського капіталу, яке при цьому відбувається, принаймні щодо певних соціальних груп, призводить до того, що така «залежна» особа або група таких осіб «випадає» з реального сектору економіки, тому що перестає працювати і тим самим створювати додану вартість, сплачувати ПДВ із звичайних покупок та генерувати інновації. Вона, за великим рахунком, стає економічним «баластом», який додатково «покладається» на «плечі» держави. Ба більше, держава змушена нести значні незаплановані соціальні витрати на ліквідацію наслідків цього «бізнесу». Наприклад, медична та соціальна інфраструктура, яка забезпечує надання психіатричної допомоги, реабілітації, лікування не тільки прямих, а й «супутніх» хвороб, виплату соціальних допомог родинам, що втратили майно чи зіткнулися із самогубством через борги, зазнає різнопланового суттєвого навантаження. Відчуває такий «тиск» і судова та правоохоронна система, що, наприклад, проявляється у розслідуванні крадіжок, шахрайства, насильницьких посягань проти власності та вбивств, скоєних з метою покриття ігрових боргів або усунення кредиторів тощо. Тому, кажучи загалом, організація роботи поліції, проведення експертиз, судових засідань, утримання кожного засудженого у пенітенціарних закладах коштують бюджету значно більше, ніж сумарний податок, сплачений казино з «цього» конкретного гравця. Тому таке співвідношення так званих політичного та соціально-економічного «дебету» і «кредиту» завжди повинно враховуватися владою при прогнозуванні та прийнятті відповідних рішень. Як уже зазначалося, кожна країна робить це з урахуванням власних особливостей, що свідчить про необхідність такого загального рішення.

Висновки та пропозиції

Виходячи з того, що в умовах проголошеної особистої свободи та ринкової економіки держава не піде на повну заборону цієї індустрії через імперативне небажання втрачати значні миттєві доходи та розширювати тіньовий ринок, основним ефективним шляхом вирішення цієї проблеми є розуміння необхідності більш чіткого правового унормування функціонування всієї індустрії «товарів та послуг гріха», встановлення правових правил, які відображатимуть продуману державну політику в цьому напрямку. Це необхідно не тільки для реалізації так званих ідеологічних цілей. Держава цим повинна захистити, в першу чергу, своє організаційне та фінансове «життя», зокрема мінімізувавши кількість осіб, які не тільки «випадають» із суспільного життя, а й чиє лікування та реабілітація, а нерідко й кримінальне переслідування згодом обходитимуться бюджету занадто дорого.

Для цього потрібно розробити на рівні всієї цієї індустрії низку так званих «фільтрів», які повинні отримати правову форму та наявність яких, враховуючи їх нормативний характер, допоможе надати практичного виміру таким намірам. Саме нормативні положення, які виступатимуть умовами організації, відбору, контролю та обмеження, потрібно розглядати як, образно кажучи, правові «фільтри», необхідні для продуктивного функціонування цієї індустрії. Потрібно враховувати, що, за великим рахунком, такі «фільтри» повинні забезпечувати два напрямки: для суб'єктів бізнесу та для споживачів таких послуг. Саме це дозволить запровадити превентивний механізм так званої селекції та обмеження, який на нормативному рівні буде, в одному випадку, блокувати доступ недобросовісного капіталу до ринку, а в другому — блокувати участь вразливих верств населення в такому бізнесі. Якщо казати більш конкретно, то такими «фільтрами» можуть бути економічний (у широкому розумінні), психологічний, який повинен бути погоджений із медичним, інформаційно-технологічний, організаційний, більш цілеспрямований фіскальний та інші (за необхідності ці фільтри можливо деталізувати. У будь-якому разі, правове упорядкування індустрії «товарів та послуг гріха» передбачає/повинно передбачати створення «для неї» спеціального, високорегульованого правового режиму, сутність якого полягає в інституціоналізації ринку, де легалізація бізнесу супроводжується відповідним фіскальним навантаженням (акцизи, цільові податки) та необхідними обмеженнями (вікові цензи, ліцензування тощо). Головною метою такого упорядкування є/має бути мінімізація соціальних ризиків (адикцій, лудоманії, кримінальних проявів тощо), сприяння виведенню капіталу з тіні та спрямування отриманих ресурсів, у першу чергу, на компенсацію шкоди суспільному здоров'ю в його загальному розумінні.

Неіснуючий «міжнародний компенсаційний механізм»:

Розвінчуємо цей офіційний міф

У публічному дискурсі України вже кілька років формується стійке уявлення про те, що «міжнародний компенсаційний механізм» у зв'язку з агресією російської федерації вже створений і функціонує. Заголовки та комунікаційні повідомлення створюють у суспільстві очікування швидких грошових виплат за зруйноване житло, бізнес чи вимушене переселення. Насправді міжнародного компенсаційного механізму — тобто інституції, яка б оцінювала розмір шкоди, ухвалювала обов'язкові рішення та здійснювала виплати, — на сьогодні не існує. Реєстр збитків, створений у 2023 році, збирає інформацію виключно про претензії. Він не визначає суму відшкодування, не присуджує компенсацій і не має джерел фінансування.

Василь ГОСТЮК,
к.ю.н., LL.M. International Business Law

Створення міфу про «міжнародний компенсаційний механізм»

Ця стаття документально й переконливо розвінчує офіційний міф про так званий компенсаційний механізм. Аналіз правової природи Реєстру, порівняння з історичними прецедентами (Комісією ООН з компенсацій щодо Іраку, Еритрейсько-Ефіопська претензійна комісія (EECC) та, особливо, Реєстр збитків Організації Об'єднаних Націй (UNRoD) щодо палестинської стіни) та висвітлення політико-правових обмежень доводить, що RD4U є лише інструментом фіксації збитків. Утворений за аналогією з UNRoD, який за двадцять років існування так і не призвів до визнання Ізраїлем порушень чи виплат компенсацій, надає підстави очікувати подібного розвитку подій і щодо українського реєстру.

Окрему увагу приділено небезпекам поширення цього міфу: формуванню нереалістичних очікувань у потерпілих, ерозії довіри до інституцій, ризикам порушення конфіденційності та витоку чутливих персональних даних, а також відволіканню уваги від реальних політичних і правових перешкод на шляху створення повноцінного механізму репарацій.

У статті доведено, що політичне керівництво держави використовує «міжнародний компенсаційний механізм» виключно як інструмент самопіару, не демонструючи реального наміру забезпечити відшкодування завданих українцям збитків. Україна вже має на своїй території високоліквідні та потенційно достатні активи, що належать російським олігархам, щодо яких застосовано санкції, і які могли б стати одним із реальних та доступних джерел фінансування компенсацій уже сьогодні. Натомість корупція на найвищому рівні державної влади та у Верховному Суді залишається єдиною істотною перешкодою для ефективного вилучення таких активів та спрямування отриманих коштів на користь постраждалих громадян.

У медійному просторі вже кілька років поспіль лунає одна й та сама формула: «міжнародний компенсаційний механізм уже створений / уже працює». Особливо активно відзначається Міністерство юстиції України, яке неодноразово писало, що Реєстр збитків «став першим елементом міжнародного компенсаційного механізму, покликаного забезпечити відшкодування постраждалим» .

У документах і публічних заявах Офісу Президента України регулярно вживається поняття «міжнародний компенсаційний механізм». Ірина Мудра (на той час заступниця Керівника Офісу Президента, звільнена з посади за підозрою у масштабній корупції) назвала цифри: «Реєстр збитків у Гаазі перетворився з ідеї, в яку ніхто не вірив, на працюючу інституцію: 170 тисяч заяв від людей, які втратили дім, здоров'я, близьких» .

Заголовки на кшталт «Україна запускає механізм міжнародних компенсацій», «Міжнародний компенсаційний механізм уже працює», «Реєстр збитків — частина глобального механізму компенсацій» створюють у читача відчуття, що система вже готова видавати рішення і гроші . Навіть окремі міжнародні партнери іноді формулюють новини так, ніби механізм уже існує в повному обсязі, а не лише його перший (документаційний) компонент.

У результаті в суспільній свідомості сформувався стійкий образ: «є міжнародний механізм — значить, гроші від росії вже майже в дорозі».

Більшість громадян, які подають або планують подавати заяви, очікують цілком конкретних і зрозумілих речей: гроші за зруйновану чи пошкоджену квартиру, будинок, дачу; компенсацію за знищений бізнес, обладнання; компенсацію за вимушене переселення, втрату роботи, майна, яке залишилося на окупованих територіях та ін.

Для багатьох це не абстрактна «справедливість», а цілком матеріальне питання: можливість відновити житло, повернути бізнес чи просто вижити. Саме тому будь-яка заява про те, що «механізм уже працює», сприймається як обіцянка реальних грошей у осяжному майбутньому. Насправді ніякого «міжнародного компенсаційного механізму» не існує. І саме тут виникає розрив між очікуваннями і реальністю.

Роль і участь ООН в легітимації міфу.

Під час надзвичайної спеціальної сесії з питання України в листопаді 2022 року Генеральна Асамблея ООН «рекомендувала державам-членам створити міжнародний реєстр збитків, який слугуватиме записом доказів та інформації про претензії». Насамперед належить відзначити, що резолюція, на відміну від рішень Ради Безпеки ООН, не є обов'язковою і носить виключно рекомендаційний характер.

Попре необов'язковість такої резолюції, результати голосування вражають. Так, 13 країн (у тому числі великі ядерні держави — росія, Китай і Північна Корея) виступили проти цієї резолюції порівняно з 74 країнами, що утрималися (серед яких три інші ядерні держави: Індія, Пакистан та Ізраїль,

з дев'яти наявних), свідчать про те, наскільки глибоко спірним є питання економічних репарацій у глобальному масштабі . Прихильники конфіскації активів ігнорують позицію 87 держав, що представляють істотну більшість населення світу, які або утрималися, або проголосували проти цієї резолюції, що є нерозумним підходом. Незважаючи на декларативний характер заяви ООН, дебати підкреслили наявність глибокого глобального розколу. Запропонований механізм репарацій, ініційований західними державами поза контролем ООН, є прикладом вибіркової справедливості, що підриває легітимність Генеральної Асамблеї.

Історично репарації накладалися на переможену країну, зобов'язуючи її сплатити частину воєнних витрат, понесених державами-переможцями. Уявляти поразку найбільшої ядерної держави, або навіть перемогу будь-кого над такою державою може лише божевільний.

Під час дебатів представник росії розкритикував відсутність участі ООН, назвавши це «відкритим грабунком». Представник Китаю зазначив необов'язковий характер цитованих статей Комісії міжнародного права, підкресливши, що Асамблея не виконує судових функцій. Представниця Еритреї, виступаючи від імені коаліції однодумців, засудила відсутність правової основи цього механізму, попередила про його розділовий прецедент і виступила за репарації за історичні зовнішні втручання. «Держави, які страждають від іноземного втручання, колоніалізму, рабства, гноблення, односторонніх примусових заходів, незаконних блокад та інших міжнародно-протиправних діянь, також мають право на правовий захист, відшкодування та справедливість», — додала вона. Представник Куби викрив західне лицемірство, поставивши запитання: «А як щодо Мексики, В'єтнаму, островів Тихого океану, Іраку, Лівії, Афганістану, Сирії та Держави Палестина?» — країн, постраждалих від західних вторгнень, але проігнорованих у цій схемі . Вибіркові репарації за один конфлікт при ігноруванні цих законних вимог є несправедливими та підривають багатосторонню довіру.

Крім того, такий підхід суперечить міжнародним торговельним та інвестиційним рамковим засадам, зокрема зобов'язанням у межах Світової організації торгівлі (СОТ), двостороннім інвестиційним договорам та звичаєвому міжнародному праву, що регулює ставлення до іноземних інвесторів. Подібна стратегія підриває фундаментальний принцип міжнародного економічного права

— суверенний імунітет активів центральних банків, особливо валютних резервів.

Історія репарацій в міжнародному праві

Конвенція Організації Об'єднаних Націй про юрисдикційні імунітети держав та їхньої власності 2004 року регулює імунітет держави та її власності від юрисдикції судів іншої держави та гарантує захист власності центральних банків, що використовується для некомерційних цілей . Інґрід Вуерт Бранк, визначна міжнародна юристка, стверджує, що заходи, які підривають консенсус у міжнародному праві, навряд чи принесуть користь державам, які їх запроваджують. Такі дії ризикують підірвати західне лідерство в контексті конфлікту в Україні та зруйнувати довіру до безпеки активів, розміщених у західних центральних банках .

Основні принципи та керівні положення щодо права на правовий захист і відшкодування шкоди 2005 року, ухвалені ООН, передбачають, що держави зобов'язані забезпечувати адекватні, ефективні та своєчасні засоби правового захисту для жертв. Однак ця система застосовується конкретно до жертв грубих порушень прав людини та серйозних порушень міжнародного гуманітарного права. Незважаючи на численні грубі порушення міжнародного гуманітарного права , міждержавні репарації надавалися лише в дуже небагатьох випадках.

Після Першої світової війни репарації були встановлені щодо Центральних держав (передусім Німецької імперії, Австро-Угорщини та Туреччини) з метою часткової компенсації воєнних витрат Союзників (Великої Британії, Франції та російської імперії). Вони мали замінити попередні воєнні контрибуції, які накладалися як каральні заходи, й водночас відшкодовувати економічні збитки.

Після Другої світової війни переможені держави Осі (Німеччина, Італія, Японія, Фінляндія та інші) були зобов'язані виплачувати репарації за воєнні збитки відповідно до мирних договорів .

Варто нагадати, що саме Німеччина несе основну відповідальність за розв'язання обох світових воєн і в обох випадках була розгромлена й зазнала поразки, яка, однак, далася страшною ціною десятків мільйонів людських втрат у багатьох країнах світу. Україна та українці понесли одні з найтяжчих. Спадщина подвійної поразки, на думку низки дослідників, продовжує впливати на політичну культуру країни та загальну ситуацію безпеки в Європі.

Репарації за Голокост («Wiedergutmachung») розпочалися на початку 1950-х років, коли Федеративна Республіка Німеччина підписала Люксембурзьку угоду 1952 року з Ізраїлем та Конференцією з питань єврейських матеріальних претензій до Німеччини. У 1953 році набрав чинності Федеральний закон про компенсації (Bundesentschädigungsgesetz, BEG), який створив правову основу для відшкодування індивідуальним жертвам нацистських переслідувань.

Репарації США за інтернування японських американців: ухвалений у 1988 році Закон про громадянські свободи передбачив компенсацію японським американцям, які пережили інтернування під час Другої світової війни, офіційно визнавши цю несправедливість. Перші листи з вибаченнями та виплати були вручені найстаршим інтернованим на публічній церемонії 1 жовтня 1990 року. У 1992 році Конгрес вніс зміни до Закону, розширивши компенсації ще на 20 000 осіб, що вижили.

Трастовий фонд для жертв (Trust Fund for Victims, TFV), створений у 2004 році Асамблеєю держав-учасниць відповідно до статті 79 Римського статуту, сприяє репараціям для жертв злочинів, що підпадають під юрисдикцію Міжнародного кримінального суду. Його мандат полягає в підтримці та реалізації програм, спрямованих на усунення шкоди, заподіяної геноцидом, злочинами проти людяності, воєнними злочинами та агресією. З цією метою TFV діє за подвійним мандатом: (i) виконувати репарації, призначені Судом (конкретні приклади залежать від справ МКС), та (ii) надавати фізичну, психологічну та матеріальну допомогу жертвам і їхнім сім'ям .

Рада Європи vs Європейський Союз

Іншим «аргументом» і нібито юридичною складовою міфу про «міжнародний компенсаційний механізм» є Резолюція CM/Res(2023)3 «Про встановлення Розширеної часткової угоди про Реєстр збитків, завданих агресією російської федерації проти України», прийнята Комітетом Міністрів 12 травня 2023 року на 1466-му засіданні заступників Міністрів держав-членів Ради Європи.

Тут необхідно зазначити що являє собою цей Комітет Міністрів і його Резолюції. Згідно статті 10 Статуту Ради Європи Комітет Міністрів є органом Ради Європи . Сама Рада Європи (англ. Council of Europe, CoE, фр. Conseil de l'Europe, CdE) — це лише одна з міжурядових організацій Європи, яка заснована в 1949 році, що представляє 46 держав-членів з Європи. Не плутати з органами Європейського Союзу.

Зокрема, росія була членом Ради Європи з 28 лютого 1996 року до 16 березня 2022 року. 16 березня 2022 року Комітет міністрів Ради Європи ухвалив рішення про негайне припинення членства російської федерації в організації (після 26 років членства).

Мета діяльності Ради Європи визначена в ст. 1 її Статуту і «полягає в тому, щоб досягти більшої єдності між її членами для захисту та втілення ідеалів і принципів, які є їхньою спільною спадщиною, і сприяти їхньому економічному та соціальному розвитку. Цієї мети намагаються досягти через органи Ради шляхом обговорення питань спільного інтересу та укладання угод і спільних дій у економічних, соціальних, культурних, наукових, правових та адміністративних справах, а також у підтримці та подальшому втіленні прав людини та основних свобод».

Звісно, Рада Європи не може приймати обов'язкові закони, проте вона розробила кілька міжнародних договорів, зокрема Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод (Європейська конвенція з прав людини, ЄСПЛ) 1953 року. Саме ця міжурядова організація розробила ще один проєкт міжнародного договору, так звану «Розширену часткову угоду про Реєстр збитків».

Рада Європи, як міжурядова організація, вирішила: «створити Розширену часткову угоду про Реєстр збитків, завданих агресією російської федерації проти України (далі — Реєстр), керуючись доданим до цієї Резолюції Статутом, який слугуватиме документальною формою обліку доказів та інформації щодо заяв про відшкодування збитків, втрат чи шкоди, завданих всім зацікавленим фізичним і юридичним особам, а також державі Україна (включаючи її регіональні та місцеві органи влади, державні чи підконтрольні установи), завданих 24 лютого 2022 року або пізніше на території України в межах її міжнародно-визнаних кордонів, включаючи її територіальні води, міжнародно-протиправними діями російської федерації в Україні або проти України».

Інакше кажучи, це «Реєстр збитків» служить виключно записом інформації про претензії щодо шкоди, заподіяної з 24.02.2022 на території України. Запис такої інформації в будь-якому іншому місці матиме десь однакові юридичні наслідки з інформацією з цього Реєстру. Підстава для розроблення цього Реєстру вказана в преамбулі документа — сама необов'язкова Резолюція ГА ООН A/RES/ES-11/5 від 14 листопада 2022 року. Цей «Реєстр збитків» не оцінює по суті, не визначає суму, не присуджує і не виплачує компенсації.

Таким чином, одна з міжурядових організацій Європи (не орган ЄС) на підставі необов'язкової Резолюції ГА ООН розробила проєкт міжнародного договору, про створення так званого «Реєстру збитків». Звичайно, джерел фінансування відшкодування таких збитків не передбачено.

Потрібно звернути особливу увагу, це те, що інформація, яку довірливі громадяни України розміщують в цьому реєстрі може бути використана іншими особами на їх власний розсуд.

Більше того, на офіційному сайті цього «Реєстру збитків» в розділі «Авторське право та відмова від відповідальності» завбачливо передбачено:

«Цим Реєстр відмовляється від будь-якої відповідальності або зобов'язань, що виникають у зв'язку з використанням інформації або даних, що містяться на цьому веб-сайті. Реєстр, Рада Реєстру, Секретаріат та підрядники не несуть відповідальності за будь-які фінансові або інші наслідки, що виникають у зв'язку з використанням інформації або даних, що містяться на веб-сайті, включаючи невідповідне, неналежне або шахрайське використання такої інформації або даних». У цьому випадку щось коментувати — це дійсно лише псувати.

Доступ до інформації з Реєстру та наслідків її поширення

Згідно зі Статутом Реєстру (стаття 11) та Правилами, затвердженими Конференцією Учасників, уся інформація щодо заяв, докази, а також рішення Ради, які дозволяють ідентифікувати осіб, є конфіденційними і не підлягають оприлюдненню. Реєстр зобов'язаний забезпечувати захист персональних даних відповідно до Принципів захисту персональних даних і приватності, а також режиму конфіденційності, передбаченого Правилами подання, обробки та реєстрації заяв. Публікуються лише узагальнені відомості, які не дозволяють ідентифікувати конкретних заявників.

Попри ці гарантії, питання реального ризику несанкціонованого доступу чи подальшого поширення даних залишається відкритим. Заяви містять надзвичайно чутливу інформацію: точні адреси пошкодженого чи знищеного майна, відомості про внутрішньо переміщених осіб, факти катувань, сексуального насильства, смерті чи зникнення близьких, дані про місцезнаходження майна на тимчасово окупованих територіях, а також інші деталі, які можуть бути використані для ідентифікації осіб. У разі витоку або несанкціонованого доступу така інформація може становити пряму загрозу безпеці заявників. Навіть анонімізовані звіти, якщо вони містять достатньо географічних чи часових деталей, можуть бути реконструйовані за допомогою сучасних методів аналізу даних.

Таким чином, конфіденційність даних Реєстру є не лише питанням захисту приватності, а й питанням фізичної безпеки кількохсот тисяч людей. Будь-яке послаблення режиму конфіденційності чи недостатній контроль за доступом може мати серйозні гуманітарні та безпекові наслідки, підриваючи довіру до самого інструменту й ставлячи під загрозу тих, кого він покликаний захищати.

(Далі буде...)

Стратегія діяльності ВРП на 2026–2030 роки

► ЗАКІНЧЕННЯ. Початок у №16

Погляж у майбутню еволюція Вищої Ради Правосуддя і її роль у незалежних і безсторонніх судових системах.

VI. Стратегічні напрями

5. Зміцнення незалежності та підзвітності судової влади

СТРАТЕГІЧНІ ЦІЛІ

1. Формування високого рівня довіри до органів судової влади.

2. Удосконалення механізмів реагування на втручання в незалежність суддів, членів органів суддівського врядування та самоврядування.

3. Забезпечення інституційної безперервності функціонування системи органів суддівського врядування.

4. Посилення ролі Вищої ради правосуддя в бюджетному процесі з метою забезпечення потреб судової влади.

5. Розбудова системи інституційної підзвітності органів судової влади та Вищої ради правосуддя.

6. Розвиток сталої та інституційно врегульованої взаємодії із Громадською радою доброчесності, інститутами громадянського суспільства, суддями та їх асоціаціями з питань незалежності судової влади, доброчесності, підзвітності та якості правосуддя.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

1. Підвищення рівня довіри до органів судової влади до рівня європейських країн (до історичного максимуму).

2. Упровадження механізму підвищення ефективності розслідування фактів, викладених у повідомленнях суддів про втручання у здійснення правосуддя, та дієвих інструментів реагування на такі факти, зокрема на інформаційні загрози в медіа, спрямовані на дискредитацію суддів, членів органів суддівського врядування та самоврядування тощо.

3. Створення компенсаційних механізмів заповнення вакантних посад в органах суддівського врядування за участю уповноважених суб'єктів.

4. Фінансування судової системи здійснюється в обсязі, необхідному для належного здійснення правосуддя. Планування та розподіл бюджетних ресурсів у судовій системі здійснюються прозоро на основі чітко визначених критеріїв.

5. Забезпечення доступної комунікації із суспільством шляхом запровадження системи регулярної публічної звітності Вищої ради правосуддя, зокрема запровадження практики системного оприлюднення звітів про діяльність Вищої ради правосуддя, що містять інформацію про ключові рішення, дисциплінарну практику, кадрові процедури та використання бюджетних коштів, включно з аналітичними показниками ефективності діяльності.

6. Функціонують сталі формати взаємодії органів суддівського врядування із Громадською радою доброчесності, інститутами громадянського суспільства, суддями та їх професійними об'єднаннями, що сприяє врахуванню професійної експертизи та суспільного запиту під час процедур добору та оцінювання суддів, забезпечує об'єктивність відповідних процесів і підвищує довіру до рішень органів суддівського врядування.

6. Формування інституційної спроможності Вищої ради правосуддя діяти як ключовий орган суддівського врядування у процесі впровадження перехідного правосуддя

СТРАТЕГІЧНІ ЦІЛІ

1. Інтегрувати підходи перехідного правосуддя в діяльність Вищої ради правосуддя в межах її повноважень, визначених Конституцією та законами України.

2. Забезпечити інституційну спроможність судової системи до розгляду справ, зумовлених наслідками збройної агресії та процесами перехідного правосуддя.

3. Забезпечити готовність суддівського корпусу до застосування стандартів і принципів перехідного правосуддя під час здійснення правосуддя.

4. Посилити гарантії незалежності суддів під час розгляду суспільно чутливих справ, пов'язаних із наслідками війни та перехідним періодом.

5. Забезпечити ефективне реагування Вищої ради правосуддя на виклики перехідного періоду щодо незалежності, доброчесності та дисциплінарної відповідальності суддів.

6. Створити й забезпечити стале функціонування електронної бази судових рішень у справах про воєнні злочини як інструменту перехідного правосуддя та формування судової практики.

7. Забезпечити готовність судової системи до оперативного відновлення здійснення правосуддя на деокупованих територіях України за допомогою формування спеціального кадрового резерву суддів, працівників апаратів судів і співробітників Служби судової охорони, а також створення належних організаційних, кадрових і безпе-

кових умов для здійснення правосуддя в умовах перехідного періоду.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

1. Вища рада правосуддя має узгоджене бачення власної ролі у процесах перехідного правосуддя та враховує відповідні підходи під час ухвалення кадрових, дисциплінарних, організаційних і комунікаційних рішень, а також у своїй аналітичній діяльності.

2. Суди, які розглядають найбільший масив справ, пов'язаних із наслідками збройної агресії, забезпечені необхідними кадровими та організаційними ресурсами для своєчасного й ефективного здійснення правосуддя.

3. Судді володіють необхідними знаннями та практичними навичками для розгляду справ щодо воєнних злочинів, наслідків окупації, масових порушень прав людини, відшкодування шкоди, захисту прав потерпілих, реінтеграції деокупованих територій та інших категорій справ, пов'язаних із наслідками війни.

4. Забезпечено належний рівень захисту незалежності суддів під час розгляду суспільно чутливих справ, пов'язаних із війною, окупацією, колабораціонізмом, правами потерпілих і відшкодуванням шкоди. Вища рада правосуддя застосовує ефективні механізми реагування на втручання у здійснення правосуддя.

5. Практика Вищої ради правосуддя в питаннях дисциплінарної відповідальності та суддівської доброчесності враховує особливості воєнного та перехідного періодів і забезпечує баланс між незалежністю суддів, їх відповідальністю та підтриманням авторитету правосуддя.

6. Функціонує відкрита двомовна (українська та англійська мови) електронна база судових рішень у справах про воєнні злочини, яка забезпечує систематизацію судової практики, сприяє формуванню єдиних правових підходів до розгляду таких категорій справ, використовується як інструмент перехідного періоду для встановлення судової правди про воєнні злочини та підвищує довіру до українського правосуддя в національному та міжнародному вимірах.

7. Сформовано спеціальний кадровий резерв суддів, працівників апаратів судів і співробітників Служби судової охорони для забезпечення оперативного відновлення здійснення правосуддя на деокупованих територіях України. Судді, включені до такого резерву, пройшли спеціальну підготовку щодо розгляду справ, пов'язаних із наслідками тимчасової окупації та збройної агресії, а також навчання з питань безпеки за участю правоохоронних органів та інших суб'єктів сектору безпеки і оборони. Запроваджено особливі умови матеріального забезпечення, додаткові соціальні гарантії та посилені заходи державного захисту суддів і працівників судової системи, які здійснюють повноваження на деокупованих територіях України, з урахуванням підвищеного рівня загроз їхній безпеці та безпеці членів їхніх сімей. Служба судової охорони має необхідну спроможність для забезпечення безпеки судів в умовах підвищених диверсійних, терористичних та інших безпекових загроз.

7. Системна міжінституційна взаємодія для забезпечення ефективного функціонування правосуддя

СТРАТЕГІЧНІ ЦІЛІ

1. Синергія органів суддівського врядування та самоврядування: Вища рада правосуддя є ключовим державним органом у системі правосуддя, що забезпечує належну взаємодію між судами, органами й установами системи правосуддя.

2. Рівноправна взаємодія з гілками влади: налагодження системного (квартальний / піврічний) діалогу з Президентом України, Верховною Радою України та Кабінетом Міністрів України на засадах партнерства та конституційного принципу поділу державної влади в Україні.

3. Посилення участі Вищої ради правосуддя в питаннях підготовки та опрацювання змін до законодавства: розроблення механізмів контролю щодо обов'язкового врахування наданих консультативних висновків у межах законодавчого процесу.

4. Покращення співпраці з органами прокуратури та адвокатури.

5. Інституціоналізація системного діалогу Вищої ради правосуддя із судами (суддями) та їх асоціаціями, Вищою кваліфікаційною комісією суддів України, Радою суддів України, Громадською радою доброчесності, інститутами громадянського суспільства з питань функціонування правосуддя, суддівської кар'єри, професійної етики, дисциплінарної практики, незалежності суддів та комунікації із суспільством.

6. Запровадження постійних механізмів професійного і суспільного зворотного зв'язку щодо рішень, політик та ініціатив Вищої ради правосуддя у сфері суддівського врядування.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

1. Налагоджено регулярний і змістовний діалог Вищої ради правосуддя із судами (суддями) та їх асоціаціями, Вищою кваліфікаційною комісією суддів України, Радою суддів України щодо пріоритетів розвитку системи правосуддя та ключових рішень у сфері суддівського врядування.

2. Запроваджено сталі формати взаємодії Вищої ради правосуддя із Президентом України, Верховною Радою України та Кабінетом Міністрів України з усіх питань, що стосуються судової влади, зокрема функціонує інститут постійного представництва Вищої ради правосуддя у Верховній Раді України та Кабінеті Міністрів України, що забезпечує своєчасне врахування позиції судової влади під час підготовки та реалізації законодавчих і урядових ініціатив у сфері правосуддя.

3. Зміцнення інституційного статусу / впливу: консультативні висновки Вищої ради правосуддя щодо законопроєктів розглядаються у процесі законотворення. Отримання права законодавчої ініціативи.

4. Функціонують постійні механізми професійного та суспільного зворотного зв'язку, які дають Вищій раді правосуддя змогу краще враховувати позиції професійної спільноти та громадянського суспільства без шкоди для своєї інституційної незалежності.

5. Створено та функціонує Дорадчий комітет при Вищій раді правосуддя, який забезпечує формування спільних для органів системи правосуддя підходів до розвитку судової гілки влади та підтримання єдиного, прозорого й ефективного комунікаційного середовища.

6. Підвищено рівень залученості суддівської спільноти, професійних асоціацій та громадянського суспільства до обговорення стратегічних питань функціонування правосуддя та суддівського врядування.

8. Європейська інтеграція та міжнародне співробітництво у сфері правосуддя

СТРАТЕГІЧНІ ЦІЛІ

1. Адаптація інституційної та нормативної діяльності Вищої ради правосуддя до стандартів Європейського Союзу та Ради Європи, ураховуючи принципи гендерної рівності, рівних можливостей і недискримінації.

2. Розвиток міжнародного співробітництва, насамперед із державами — послідовними партнерами України в ООН.

3. Ефективна та своєчасна реалізація цілей і завдань Дорожньої карти з питань верховенства права, заходів Плану Ukraine Facility, інших міжнародних зобов'язань у

частині, що належить до компетенції Вищої ради правосуддя.

4. Інституціоналізація внутрішньої координації євроінтеграційної діяльності Вищої ради правосуддя та регулярна оцінка прогресу виконання відповідних завдань.

5. Взаємодія та партнерські відносини з Європейською мережею рад правосуддя (ENCJ), іншими профільними професійними європейськими та світовими мережами (організаціями) з набуттям повноправного членства в таких мережах (організаціях).

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

1. Гармонізація української системи суддівського врядування з європейськими стандартами.

2. Укладення меморандумів про співпрацю з органами суддівського врядування країн Європи та світу.

3. У Вищій раді правосуддя функціонують постійний внутрішній механізм координації євроінтеграційної діяльності та внутрішній план виконання відповідних завдань із залученням інших суб'єктів, відповідальних за виконання міжнародних зобов'язань України.

4. Виконання всіх вимог, які стосуються сфери правосуддя, необхідних для повноправного вступу України до Європейського Союзу.

5. Повноправне членство Вищої ради правосуддя в Європейській мережі рад правосуддя (ENCJ).

9. Цифровізація системи правосуддя

СТРАТЕГІЧНІ ЦІЛІ

1. Розроблення окремої Стратегії цифрової трансформації судової влади, Єдиних правил використання технологій штучного інтелекту та управління ризиками, пов'язаними з таким використанням.

2. Забезпечення модернізації та повноцінного функціонування Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи (ЄСІКС) як єдиної цифрової платформи системи правосуддя, синхронізованої з Дорожньою картою з питань верховенства права, Планом Ukraine Facility та іншими документами, що визначають євроінтеграційні зобов'язання України у сфері правосуддя.

3. Розвиток повноцінного електронного судочинства, яке забезпечує подання, отримання, обмін, зберігання та використання процесуальних документів у електронній формі, дистанційну участь у судових засіданнях, зручний асистований інструмент вчинення процесуальних дій, а також зручний цифровий доступ до матеріалів справи для суду та учасників процесу.

4. Збільшення кількості та підвищення якості наборів відкритих даних Вищої ради правосуддя та судової системи, уніфікація форматів оприлюднення та забезпечення структурованості, інтероперабельності та повноти нових, а також оприлюднених наборів.

5. Створення єдиної цифрової інфраструктури документообігу в судах, Вищій раді правосуддя, Вищій кваліфікаційній комісії суддів України, Державній судовій адміністрації України та інших органах і установах системи правосуддя, що ґрунтується на уніфікованих підходах, єдиному форматі даних, електронній взаємодії та широкому використанні кваліфікованого електронного підпису.

6. Забезпечення інтероперабельності інформаційних систем правосуддя з державними реєстрами, базами даних та іншими інформаційно-комунікаційними системами з урахуванням європейських підходів до сумісності, обміну даними та електронної ідентифікації. Забезпечення можливості прийняття від інших органів через Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему (ЄСІКС) матеріалів у справах про адміністративні правопорушення та інших справах.

7. Створення централізованої електронної системи зберігання судових справ і матеріалів та інших цифрових ресурсів системи правосуддя, що забезпечує їх цілісність, доступність, відновлюваність і безпечне довгострокове збереження. Упровадження централізованого архіву судових справ із поступовим оцифруванням усіх матеріалів.

8. Забезпечення цифрової стійкості та безперервності здійснення правосуддя в умовах воєнного стану, надзвичайних ситуацій, загроз безпеці, руйнування інфраструктури, зміни територіальної підсудності та інших кризових викликів.

9. Розвиток цифрових інструментів аналітики, моніторингу, звітності та відкритих даних для підтримки управлінських рішень, оцінки навантаження, ефективності роботи судів і органів суддівського врядування, а також забезпечення прозорості функціонування системи правосуддя.

10. Запровадження цифрових сервісів для діяльності Вищої ради правосуддя, зокрема в дисциплінарних процедурах, що забезпечують електронне подання й розгляд звернень і скарг, роботу з матеріалами, планування, електронне підписання документів та інші внутрішні процеси Вищої ради правосуддя.

11. Упровадження інноваційних цифрових рішень, зокрема окремих інструментів штучного інтелекту, для автоматизації допоміжних процесів, підготовки проєктів документів, структурування та аналізу даних, за умови належного нормативного, технічного, безпекового й етичного врегулювання.12. Посилення кібербезпеки, захисту інформації, персональних даних, контрольованого доступу до цифрових ресурсів і реєстрація дій користувачів як обов'язкової умови безпечного функціонування цифрової інфраструктури правосуддя, уніфікація політик інформаційної безпеки.

13. Посилення інституційної, кадрової та ресурсної спроможності Вищої ради правосуддя у сфері лідерства цифрової трансформації судової влади.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

1. Розроблено та затверджено окрему Стратегію цифрової трансформації судової влади та Єдині правила використання технології штучного інтелекту та управління ризиками, пов'язаними з таким використанням.

2. Функціонує модернізована Єдина судова інформаційно-комунікаційна система (ЄСІКС), розвиток якої здійснюється відповідно до затвердженої Концепції розвитку ЄСІКС та євроінтеграційних зобов'язань, а ключові підсистеми й сервіси забезпечують потреби судочинства, судового адміністрування, діяльності органів суддівського врядування та їх взаємодії.

3. Функціонує Електронний суд як зручний і доступний інструмент, що дає змогу більшості учасникам судових справ подавати та отримувати документи, користуватися матеріалами справи, взаємодіяти із судом і брати участь у судових засіданнях дистанційно незалежно від місця перебування за наявності доступу до інтернету. Створено інтерактивний «процесуальний навігатор» для допомоги судді у вчиненні процесуальних дій і розгляді справ.

4. Запроваджено в судах, Вищій раді правосуддя, Вищій кваліфікаційній комісії суддів України, Державній судовій адміністрації України та інших органах і установах системи правосуддя уніфіковані підходи до електронного документообігу, забезпечено єдиний формат даних, істотно зменшено обіг паперових документів, а внутрішня та зовнішня взаємодія здійснюється переважно в електронній формі з використанням кваліфікованого електронного підпису.

5. Забезпечено уніфікацію значень, які використовуються як ідентифікатори певних сутностей, та інших даних для використання різних наборів як цілісного джерела інформації, структуровано інформацію в наявних наборах даних.

6. Забезпечено електронну взаємодію системи правосуддя з державними реєстрами, банками даних та іншими інформаційними системами, необхідними для здійснення судочинства, дисциплінарних процедур, судового адміністрування та формування якісних управлінських даних.

7. Створена та функціонує централізована електронна система зберігання судових справ і матеріалів, яка забезпечує їх надійне збереження, пошук, доступ, резервування та відновлення, зокрема в умовах війни та за інших кризових обставин. Створено єдиний судовий архів справ, який оцифровує матеріали за запитом та затвердженим графіком.

8. Забезпечено безперервність здійснення правосуддя та роботи органів суддівського врядування за допомогою використання цифрових рішень для дистанційної роботи, онлайн-процедур, резервного доступу до даних і стійкого функціонування критичних сервісів у кризових умовах.

9. Функціонують цифрові інструменти аналітики, моніторингу та звітності, що дають змогу в режимі, наближеному до реального часу, оцінювати надходження і розгляд справ, навантаження на суди та суддів, ефективність окремих процесів і потреби системи правосуддя, а також забезпечують розвиток відкритих даних.

10. У Вищій раді правосуддя функціонують цифрові сервіси для подання в електронній формі дисциплінарних скарг та інших звернень, для роботи членів Вищої ради правосуддя з матеріалами, електронного підписання документів, планування, внутрішньої взаємодії та управління процесами.

11. Інноваційні цифрові рішення, зокрема окремі інструменти штучного інтелекту, застосовуються в допоміжних процесах судочинства та судового адміністрування, включно з підготовкою проєктів документів, автоматизованим виокремленням сутностей, структуруванням і збагаченням даних, без підміни суддівського розсуду та з дотриманням вимог законності, безпеки й етики.

12. На основі уніфікованих політик інформаційної безпеки забезпечено підвищений рівень кібербезпеки цифрової інфраструктури правосуддя: доступ до чутливих ресурсів здійснюється з належною електронною автентифікацією, проводиться логування дій, діє система виявлення та реагування на несанкціонований доступ, а захист даних відповідає вимогам стійкості та безпеки в умовах воєнних і гібридних загроз.

13. У секретаріаті Вищої ради правосуддя є заступник керівника секретаріату з питань цифрової трансформації, функціонує стабільна внутрішня спроможність для оцінки цифрових ініціатив, формування вимог до цифрових рішень, моніторингу їх упровадження, взаємодії з Державною судовою адміністрацією України, Вищою кваліфікаційною комісією суддів України, судами та іншими органами системи правосуддя, а також для забезпечення відповідності цифровізації потребам судової влади.

10. Комунікаційна політика

СТРАТЕГІЧНІ ЦІЛІ

1. Лідерство Вищої ради правосуддя в комунікаційній політиці судової влади.

2. Налагодження конструктивної комунікації між судовою владою та суспільством: впровадження ефективної комунікаційної політики, спрямованої на зміцнення довіри до судової системи.

3. Створення механізму протидії дезінформації щодо діяльності органів та установ системи правосуддя.

4. Участь представників громадянського суспільства в роботі допоміжних і дорадчих органів Вищої ради правосуддя.

5. Розвиток партнерської комунікації Вищої ради правосуддя із Громадською радою доброчесності, інститутами громадянського суспільства, суддями та їх асоціаціями на засадах відкритості, регулярності, поваги до інституційної ролі кожного учасника та орієнтації на зміцнення довіри до правосуддя.

6. Формування комунікаційних платформ для фахового обговорення рішень і політик Вищої ради правосуддя із представниками професійної спільноти та громадянського суспільства.

7. Інтеграція принципів гендерної чутливості та недискримінаційної комунікації в діяльність Вищої ради правосуддя.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

1. Затверджено та імплементовано Загальну комунікаційну стратегію органів судової влади, що передбачає, зокрема, забезпечення ефективного функціонування пресцентру судової влади.

2. Система зворотного зв'язку: впровадження моніторингу щодо якості роботи судів; розбудова у Вищій раді правосуддя єдиного координаційного пресцентру судової влади України.

3. Інституційна прозорість Вищої ради правосуддя: продовження вектора відкритості роботи Вищої ради правосуддя.

4. Публічний звіт про судову незалежність: запровадження практики всебічного громадського обговорення щорічної доповіді про стан забезпечення незалежності суддів, проведення щорічних конференцій з їх обговорення.

5. Забезпечено більш ефективне, скоординоване та своєчасне реагування на кризові ситуації, що стосуються функціонування судів та органів суддівського врядування.

6. Покращено професійну взаємодію між судовою владою, прокуратурою та адвокатурою з питань, що мають системне значення для функціонування правосуддя.

7. Комунікаційні продукти Вищої ради правосуддя відповідають принципам гендерної рівності, інклюзивності та недискримінації.

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення Вищої ради правосуддя
13 серпня 2026 року № 1663/0/15-26

Недоліки державної політики протидії організованій злочинності:

Погляд кримінолога

Основні проблеми відсутності результативної протидії організованій злочинності в Україні можна виокремити у п'ять ключових аспектів.

Олена ШОСТКО,
професорка,
д.ю.н.,

1. Нехтування загальносоціальним запобіганням. Рівень організованої злочинності та корупції безпосередньо пов'язані з прозорим демократичним урядуванням та підзвітністю державних інституцій, економічною свободою, незалежними гілками влади, розвинутим громадянським суспільством, правовою культурою громадян.

Це кропітка робота, яка не обмежується популістськими гаслами. Останні корупційні скандали під час повномасштабної війни на найвищих щаблях влади: Верховній Раді, міністерствах, Офісі президента, прокуратурі, та судовій системі свідчать про серйозні проблеми у функціонуванні державних інститутів. Вивчення досвіду європейських країн свідчить про те, що без вдосконалення суспільних відносин та зменшення соціальних протиріч, неможливо локалізувати масштаби організованої злочинної діяльності та корупції. Система кримінальної юстиції неспроможна власними силами виконати це завдання.

2. Державна політика протидії організованій злочинності відокремлена від антикорупційної політики. За останні 10 років в Україні було створено розвинуту законодавчу та інституційну основу для протидії корупції. Водночас нове антикорупційне законодавство не приділяє належної уваги виявленню і припиненню діяльності організованих груп і злочинних організацій. Корупція значно посилює організовану злочинність. Нечесні чиновники залучені до переважної більшості різноманітних незаконних схем. Політична корупція взагалі неможлива як одноосібний акт. Поки не буде впроваджено комплексного підходу до обмеження корупційних практик і організованої злочинної діяльності, не варто сподіватись на успіх.

3. Антикорупційні інституції та правоохоронні органи не «заточені» на виявлення злочинних мереж. Під час тривалих дискусій протягом багатьох років планувалося, що спеціальним суб'єктом протидії організованій злочинності буде Державне (Національне) бюро розслідувань, однак в остаточній версії спеціального закону всі пропозиції щодо цього були вилучені. В законі України «Про Національне антикорупційне бюро України» так само немає згадки щодо протидії організованій злочинності, як і в законі України «Про Бюро економічної безпеки України».

Згідно ст. 5 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» в нашій державі відсутні спеціально створені для боротьби з організованою злочинністю державні органи. Закон містить перелік органів, які беруть участь у такій діяльності. Серед них зазначено одинадцять державних структур, серед яких немає Державного бюро розслідувань.

4. Відсутнє чітке уявлення про сутність організованої злочинності в Україні. Останні зміни до вітчизняного кримінального законодавства були спрямовані на порівняно невелику групу професійних злочинців, перш за все, «злодіїв у законі», діяльність яких, хоч і є небезпечною, але не має масштабного впливу на загальну ситуацію.

За оцінками Нацполіції, у 2020 році на території України перебували 15 – 25 «злодіїв у законі». Обсяги тіньової економіки до початку широкомасштабної війни російської федерації проти України та вже під час її ескалації за різними оцінками, сягають від 30 до 50%. Робота органів правопорядку «спрямована на викриття найбільш очевидних злочинів і найменш законспірованої діяльності, яка потім відображається у статистичній звітності».

5. Пошук «основного зла» серед «злодіїв в законі». Не в кримінальному бізнесі, учасники якого вчиняють переважно економічні злочини, прибутки від яких конвертуються у посади в різних державних структурах та органах місцевого самоврядування.

У червні 2020 року було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за злочини, вчинені злочинною спільнотою», в якому скопійовані дефініції російського кримінального кодексу: «уголовное сообщество», «сходка», «вор в законі». Останній жаргонізм увійшов до Кримінального законодавства України навіть без перекладу. Таким чином, було легітимізовано одночасно елемент

злодійської субкультури, та росіянізми. До цього новели ККУ містили низку оціночних положень, що впливало на правозастосування.

Зокрема, у 2022 році за ст. 255 ККУ (частини 1, 2) засуджено 11 осіб, із них 7 звільнено від покарання з випробуванням, у 2023 році – 15 осіб, з яких 13 так само звільнені від покарання з випробуванням. Щодо засудження «злодіїв у законі», згідно з даними звітності ДСА, у 2022 році за ч. 5 цієї статті не було засуджено жодної особи, у 2023 році у звітності взагалі відсутня інформація за цією частиною. Можу припустити, що таких осіб немає. У звітності так само немає інформації за ч. 3 ст. 255-1 ККУ, згідно з якою можливо притягти до відповідальності «злодія у законі» за встановлення або поширення злочинного впливу. За ст. 255-2 ККУ, організація, сприяння у проведенні або участь у злочинному зібранні (сходці) за 2022 – 2023 роках було засуджено 1 особу.

Висновки щодо результативності «боротьби» з організованою злочинністю через законопроєкт, який був внесений як невідкладний у 2019 році, ще раз підкреслюють: антинаукові, політично забарвлені законодавчі ініціативи, які не базуються на ґрунтовних кримінологічних знаннях, є шкідливими для держави та суспільства.

Водночас заслуговують на позитивну оцінку зміни, які запропонували розробники нового Кримінального кодексу України у розділі 7.1 – «Злочини проти безпеки від організованої злочинної діяльності». У ньому надано чіткі визначення поняттям, які вживаються, а також застосовано терміни «злочинне зібрання» та «злочинний лідер».

▪ ЗАКОНОТВОРЕННЯ

Спрощення адміністрування ПДВ для бізнесу

Кабінет Міністрів України схвалив проєкт Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо удосконалення адміністрування податку на додану вартість», розроблений Міністерством фінансів України.

Законопроєкт спрямований на зменшення адміністративного навантаження на бізнес, скорочення кількості звітних процедур та розвиток цифрової взаємодії платників ПДВ із податковими органами.

Запропоновані зміни також є частиною виконання міжнародних зобов'язань України перед Європейським Союзом та Міжнародним валютним фондом у сфері економічної та фінансової політики. Зокрема, виконання відповідного зобов'язання перед ЄС є умовою для отримання третього траншу макрофінансової допомоги обсягом 1,45 млрд євро.

Проєктом Закону пропонується:

– запровадити квартальний звітний період для ФОП — платників ПДВ замість місячного. Таким чином, кількість звітних періодів скоротиться з 12 до 4 на рік;

– запровадити можливість попереднього заповнення окремих показників декларації з ПДВ та податкової накладної для ФОП — платників ПДВ з використанням електронних сервісів. Передзаповнення здійснюватиме ДПС на підставі наявної в неї інформації. Після проведення ФОП остаточної перевірки декларація з ПДВ подаватиметься до ДПС (наразі ФОП заповнює декларацію самостійно);

– підвищити зі 100 тисяч гривень до 1 мільйона гривень поріг для проведення документальної позапланової перевірки щодо декларування сум бюджетного відшкодування та/або від'ємного значення ПДВ;

– спростити складання зведених податкових накладних: надати платникам ПДВ право складати їх не пізніше останнього дня місяця у разі постачання товарів/послуг покупцям, які не є плат-

Підстави відкриття провадження у справі про банкрутство

Формальне подання боржником позовів та застосування санкцій до його кінцевого бенефіціарного власника не є перешкодою для відкриття провадження у справі про банкрутство — КГС ВС

Олександр ГАРАГОНИЧ,
професор академії адвокатури України, директор юридичної компанії «бі ен сі», адвокат, правозахисник, доктор юридичних наук

Сам лише факт існування ініційованих боржником судових спорів про визнання припиненими зобов'язань за кредитним договором та визнання його недійсним, за обставин визнання ним цієї кредитної заборгованості в межах відкритої процедури превентивної реструктуризації, не є достатньою підставою для відмови у відкритті провадження у справі про банкрутство боржника за заявою банку, оскільки не свідчить про наявність між сторонами сутнісного спору про право в розумінні положень ч. 6 ст. 39 КУзПБ. Крім того, наявність в особи, щодо якої застосовано санкції, статусу кінцевого бенефіціарного власника юридичної особи — боржника не є достатньою підставою для висновку про неприпустимість відкриття провадження у справі про банкрутство такої юридичної особи. Такого висновку дійшла колегія суддів Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду.

АТ «Ощадбанк» звернулося до суду із заявою про відкриття провадження у справі про банкрутство ТОВ «Три О» у зв'язку з невиконанням боржником зобов'язань за консорціумним кредитним договором.

Місцевий господарський суд відкрив провадження у справі, визнав грошові вимоги банку, ввів процедуру розпорядження майном боржника та залишив без розгляду заяви інших кредиторів. Апеляційний суд погодився із цим рішенням. Суди також відхилили заперечення боржника щодо неможливості відкриття провадження у зв'язку з процедурою превентивної реструктуризації, оскільки строк дії заходів захисту боржника закінчився.

Переглядаючи справу, КГС ВС зазначив, що однією з обов'язкових умов відкриття провадження у справі про банкрутство є відсутність спору про право щодо вимог ініціюючого кредитора. Боржник посилався на наявність такого спору, оскільки він подав позови про визнання кредитного договору недійсним та про визнання припиненими зобов'язань за кредитним договором.

Верховний Суд звернув увагу, що обидва позови ґрунтувалися переважно на однакових підставах, але містили взаємосуперечливі за своїм юридичним змістом і наслідками вимоги. За таких обставин саме лише звернення боржника з відповідними позовами не свідчить про дійсну наявність між сторонами сутнісного спору щодо грошових вимог АТ «Ощадбанк», зокрема щодо їх розміру чи структури, у розумінні ч. 6 ст. 39 КУзПБ. Крім того, КГС ВС зазначив, що визнання боржником заборгованості перед банком у межах ініційованої ним процедури превентивної реструктуризації та його подальша процесуальна поведінка свідчать про те, що метою таких дій було створення штучних передумов для продовження дії заходів захисту боржника у вигляді заборони ініціювання провадження у справі про банкрутство. Водночас дія зазначених заходів припинилася автоматично через закон, а тому жодних обмежень щодо відкриття провадження не було.

КГС ВС відхилив доводи боржника про те, що застосування санкцій до його кінцевого бенефіціарного власника унеможливлює відкриття провадження у справі про банкрутство. Верховний Суд зазначив, що сама лише наявність в особи, щодо якої застосовано санкції у вигляді блокування активів та/або зупинення виконання економічних і фінансових зобов'язань, статусу кінцевого бенефіціарного власника юридичної особи — боржника не є достатньою підставою для висновку про неприпустимість відкриття провадження у справі про банкрутство такої юридичної особи. При цьому санкції, застосовані персонально до фізичної особи, не поширюються на боржника, якщо щодо нього безпосередньо такі санкції не застосовані. Також відсутні підстави вважати, що процедуру банкрутства ініційовано з неправомірною метою, зокрема для обходу санкцій, виведення активів з-під їхньої дії чи іншого порушення публічного порядку. З огляду на наведене КГС ВС залишив касаційні скарги без задоволення, а оскаржувані судові рішення — без змін.

Про недобросовісне відчуження майна боржником

У провадженні Оболонського районного суду міста Києва перебував спір щодо оскарження правомірності договору дарування частини житлового будинку.

Позивачка звернулася до суду з позовом про визнання правочину недійсним. Вона зазначала, що її мати за життя надала відповідачці в борг значну суму коштів. Після смерті матері позивачка стала єдиною спадкоємицею першої черги, яка прийняла спадщину.

Іншим рішенням суду у 2020 році з відповідачки на користь позивачки було стягнуто заборгованість за договорами позики, укладеними між матір'ю позивачки та відповідачкою. Однак під час примусового виконання цього рішення з'ясувалося, що у боржниці відсутнє майно, на яке можна звернути стягнення. Водночас у 2019 році боржниця на підставі договору дарування відчужила частину житлового будинку на користь свого сина.

Рішенням Оболонського районного суду міста Києва від 27 лютого 2025 року позов задоволено частково. Суд визнав недійсним договір дарування 1/2 частини житлового будинку.

Під час розгляду справи суд першої інстанції дійшов висновку, що оспорюваний договір дарування був укладений на шкоду позивачці як кредитору, тобто є фраудаторним. Суд зазначив, що відчуження відповідачкою єдиного належного їй нерухомого майна виключає її платоспроможність і унеможливлює звернення стягнення на це майно під час виконання рішення про стягнення боргу.

Водночас суд відмовив у задоволенні вимоги про скасування рішення щодо державної реєстрації прав, оскільки визнання договору дарування недійсним є самостійною підставою для скасування державної реєстрації прав та їх обтяжень.

Київський апеляційний суд постановою від 16 грудня 2025 року залишив рішення суду першої інстанції без змін. Апеляційний суд погодився, що відповідачка, як боржниця, діяла очевидно недобросовісно та зловживала правами.

Зокрема, вона відчужила своє єдине нерухоме майно на користь сина, знаючи про наявність боргових зобов'язань у сумі понад 30 тисяч доларів США. На думку суду, такий правочин порушував майнові інтереси стягувача і був спрямований на недопущення звернення стягнення на майно боржника.

З висновками судів першої та апеляційної інстанцій погодився Касаційний цивільний суд у складі Верховного Суду. Він залишив судові рішення без змін. У постанові від 30 липня 2026 року КЦС ВС зазначив, що до обставин, які дозволяють кваліфікувати безоплатний договір як такий, що вчинений на шкоду кредитору, зокрема, належать: безоплатність договору; момент укладення договору; контрагент, з яким боржник укладає оспорюваний договір.

Таким контрагентом може бути, наприклад, родич боржника, дружина чи колишня дружина, чоловік чи колишній чоловік, пасинок боржника, а також пов'язана чи афілійована юридична особа.

Підготував **Олександр ГАРАГОНИЧ**

никами ПДВ, та/або отримання від таких покупців попередньої оплати. Наразі платники ПДВ мають право складати зведені податкові накладні лише у разі постачання товарів/послуг.

У Мінфіні зазначили, що зміни мають скоротити час на підготовку податкової звітності та оптимізувати податковий контроль.

Законопроєкт також пов'язаний із виконанням міжнародних зобов'язань України перед ЄС та МВФ. Зокрема, виконання відповідного зобов'язання перед ЄС є умовою для отримання третього траншу макрофінансової допомоги у розмірі 1,45 млрд євро.

Відповідальність для шахраїв

У Верховній Раді зареєстровано два президентські законопроєкти №16013 та №16014, які передбачають посилення відповідальності за діяльність шахрайських кол-центрів та незаконні операції з платіжними інструментами й банківськими рахунками.

Законопроєкт №16014 пропонує встановити кримінальну відповідальність за організацію та діяльність шахрайських кол-центрів.

Зокрема, передбачається:

– за створення або керівництво шахрайським кол-центром — позбавлення волі на строк від 7 до 12 років із конфіскацією майна;

– за сприяння діяльності таких організацій — від 5 до 10 років позбавлення волі;

– за сприяння роботі шахрайського кол-центру службовою особою — від 8 до 12 років позбавлення волі.

Законопроєкт №16013 стосується захисту громадян та їхніх коштів від незаконних дій із платіжними інструментами й банківськими рахунками. Документ пропонує криміналізувати передачу та обіг так званих «дроп-рахунків», які використовуються у злочинних схемах, а також запровадити відповідальність для юридичних осіб, в інтересах яких функціонують відповідні мережі.

Підготовлено за матеріалами ВРУ

«Барин» з Великого Бурлука

Нещодавно мало б виповнитися 90 років з Дня народження Віктора Івановича Ворошилова. В пам'ять про нього і про незвичний в історії України експеримент з поєднанням в одній особі голови господарства та сільської ради.

Краще бути першим у провінції, ніж другим у Римі

Осінню 1986-го року, в період кампанії боротьби з нетрудовими доходами, я прийняв справи в прокуратурі Великобурлуцького району. Тоді за знаною не тільки в області, а й в Союзі кримінальною справою «сирзаводу» було арештовано та звільнено з посад майже все керівництво району і значна кількість керівників господарств.

Ознайомившись із документами, необхідно було переходити до людей. З кого б почати? І тут доречно згадав про рекомендацію знайомого керівника радгоспу «Печенізький» Чугуївського району М. І. Кулика — познайомитися з Віктором Івановичем Ворошиловим, керівником територіального агропромислового об'єднання (ТАГО) «Росія».

Знявши телефонну трубку, відрекомендувався як новий прокурор району та сказав, що хочу завітати до нього з візитом ввічливості. Мабуть, незвичною для нього була моя пропозиція, він відповів, що зазвичай прокурор викликає до себе, а тут — з візитом, та ще й ввічливості. Приїжджайте.

Приїхав, поговорили про справи в районі, він зізнався, що вже й сам очікував, що арештують. Після того, як затримали першого секретаря райкому партії, тільки й було чути, що вчора ще одного очільника арештували, сьогодні іншого, а до когось прийдуть завтра. Розповів, що якось під'їхав на «Ниві» до свого дому пообідати. Тільки звернув у провулок, аж там стоїть міліцейський «газик». У душі похолонуло. Якби було куди звернути, то, мабуть, утік би, а тут тупиковий провулок. Як приречений під'їхав до двору. вийшовши з машини та мало не подав рук для наручників. Але побачив, що то свої, районні працівники міліції. Ті до нього: — Вікторе Івановичу! Оце спеціально підгадали, коли Ви під'їдете обідати, то хотіли попрохати бензину — літрів десять. Нічим до райцентру доїхати.

Виду не подав, але як відлягло від душі. Заправив їх під саму зав'язку та якось подумалось, що ні, Вікторе, тебе не арештують, двічі такому переляку не бути. Ніби зверху почув, що ще багато на землі належить зробити... А тут ви, прокурор, — з візитом ввічливості. Чи не для того, щоб після розмови — до буцегарні?

Відповів йому, що проти нього, як і ряду інших керівників, є матеріали, але вони незначні, тож спокійно працюйте. Я теж поважаю людей, які щось вагоме роблять на землі. Сказав, що звик діяти за принципом давніх лікарів: «Знай міру, не нашкодь».

— Якщо так, то я, мабуть, відійду від свого принципу: «З прокурором не дружи, жінці правду не кажи», — посміхнувся Віктор Іванович.

Спокуса «Завидово» та вибір власного шляху

Показав мені автореферат своєї дисертації на здобуття вченого ступеня кандидата економічних наук і, побачивши мою зацікавленість, розповів, що після захисту йому пропонували стати керівником мисливського господарства в підмосковному «Завидово» — там, де полювали вищі можновладці радянського союзу та полюбляв бути сам Брежнєв. Для цього побудували 2-поверховий котедж, оздоблений мармуром, терем із соснового брусу, а також готель на дванадцять номерів «люкс» із кінозалом і більярдом. Впольована ним та членами Політбюро дичина поділялася між учасниками полювань. Ті полювання обслуговувало майже 500 військовослужбовців. Із мисливських трофеїв готували ковбасу та тушковане м'ясо, а також коптили в спеціально побудованому ковбасно-коптильному цеху.

Кожному члену Політбюро ЦК КПРС до свят надавалася задня частина туші лося, задня частина туші оленя та марала, три бочечки залитої жиром мисливської ковбаси з дичини, десять качок, десять кілограмів свіжої річкової та озерної риби, а також ягоди, мед, гриби. Кандидати в члени Політбюро отримували майже такий же «подарунок», а секретарі ЦК — половинну «норму» кандидатів у члени Політбюро — все чітко, по ранжиру.

Я простодушно запитав, чому ж він відмовився, адже це можливість бути серед «ареопагу». Він усміхнувся і навів античний вислів Юлія Цезаря: — Краще бути першим у провінції, ніж другим у Римі.

Мабуть, це був його основний принцип. Принцип самостійної людини, яка ясно бачила мету свого життя та знала свої можливості. Пропозиція була дійсно спокусливою, але він точно прорахував ризики: у Москві він залежав би від найменшої зміни настрою генсека чи інтриг усередині Політбюро, де все було поділено «чітко по ранжиру» (аж до грамів ковбаси та качок).

Дипломований кандидат наук і людина з доступом до найвищих ешелонів влади радянської номенклатури, він обрав роботу «на землі» на Харківщині. Замість ролі залежного від чужої волі обслуговчого персоналу для еліти, він обрав реальну владу та можливість творити масштабні зміни й експерименти у власному «царстві» — ТАГО «Росія».

Відродження краю та Черненський експеримент

Ворошилов був обраний головою колгоспу в 1963 році, а в 1972 році, менше ніж через десять років, у нього вже були вагомі успіхи. Перший секретар обкому партії Г. І. Ващенко взимку 1972 року проводив семінар для перших секретарів райкомів та голів райвиконкомів, націлював на спеціалізацію господарств. Тоді була така політика партії. Ворошилов її активно підтримав, і у нього вдало пішли справи в тваринництві.

Він зміг підняти занедбані хутори та села. Всю ту зону, починаючи від Рубленого, що на самому кордоні з Росією, аж до Приколотного: Бабишкіно, Березове, Волкове, Кругле, Мертелев, Нефидівка, Слизневе,

Грачівка (всіх і не пригадаю). Лише одна Грачівка — за 43 кілометри від райцентру. Тоді ж ні доріг, ні зв'язку не було. Ось усе це він об'єднав, підняв, зробив сильним — уся область вчилась у нього. Забирав усі нагороди, знамена не лише обласних та республіканських змагань, а й ЦК КПРС, Кабінету Міністрів, ВЦСПС, ВЛКСМ. Скільки почесних знаків та пам'ятних медалей він отримав, і навіть орден Леніна заробив. Побудував контору-клуб, школу, дитячий садок, розбудував центр. Техніка до нього пішла новітня. Люди відродились — механізатори, тваринники. Багатьох із них також нагороджували.

Маючи колосальну впевненість у власних силах та незалежний характер, він прагнув самостійного лідерства, що пізніше й вилилося в унікальний Черненський експеримент із поєднання посад.

Наприкінці 1989 року за ініціативи В. І. Ворошилова та за підтримки тодішнього керівника Харківщини Олександра Масельського, Президія Верховної Ради УРСР затвердила Тимчасове положення про експериментальну модель управління територією Черненської сільської Ради. Віктор Іванович став одночасно керівником господарства (ТАГО), і головою Черненської сільської ради. Це був єдиний подібний випадок на весь тогочасний Радянський Союз. У 1994 році такий експеримент був узаконений Верховною Радою України та діяв до 2002 року.

І не так то й легко Віктору Івановичу давався той експеримент. Газета «Закон і Бізнес» у 2012 році опублікувала спогади першого Голови Конституційного Суду України Івана Тимченка, який згадав про створення експериментальної моделі управління в Черненській сільраді на Харківщині наприкінці 1989 року. Згідно з публікацією, Микола Хоменко, як Керуючий справами Верховної Ради УРСР, посприяв зустрічі Івана Тимченка з Віктором Ворошиловим, головою колгоспу «Росія», що призвело до розформування господарства та передачі його ресурсів на баланс сільради.

Земельний фонд ТАГО «Росія» становив до 9500 гектарів сільськогосподарських угідь (із них понад 6000 га — чиста рілля). Землі відрізнялися глибокими чорноземами. Вони інтенсивно використовувалися для забезпечення кормової бази — вирощування силосної кукурудзи, люцерни та фуражного зерна. Головним економічним ядром та джерелом «живих» грошей для ТАГО став потужний міжгосподарський відгодівельний комплекс великої рогатої худоби під промислове вирощування та м'ясну відгодівлю одночасно від 3 000 до 5 000 голів худоби. Це була передова для свого часу механізована система. Туди звозили молодняк із менших ферм району. Завдяки наявності власних кормоцехів (виробництво карбамідних та силосно-жомових сумісей) комплекс видавав найвищі в районі показники середньодобового приросту ваги, постачаючи м'ясо на Харківські м'ясокомбінати та закриваючи держплан.

Справедливий «Барин» та прокурорські будні

«Барином» називали його жителі села, і то було не презирливо, а шанобливо. Він знав це, але був ним у доброму значенні цього слова — як той, хто по справедливості діє, та розсудить. Безперечно, він дістав моральну втіху від свідомості своєї сили й влади, але ніколи не принижував простих людей, і вони при ньому виросли, відчули значення своєї праці й особистості.

Наші відносини не можу назвати простим спілкуванням. Я перший запропонував йому свою дружбу, а він її не відхилив. Скажу, що він не зловживав своїми короткими стосунками з прокурором, а я не намагався випитати щось у нього таке, що могло б бути використане проти інших керівників району. З ним можна було розмовляти про високу політику, про серйозну науку, та й гумору він не цурався. Адже людина без гумору — все одно, що літній день без сонця.

Іноді звертався до мене за юридичними порадами. В основному запитував, чи можна вчинити так, як він задумав. Запитував про непросте — приміром, коли втілення якоїсь ідеї могло принести неабияку користь господарству чи державі, але ці питання не були врегульовані тодішнім законодавством. По можливості давав консультації, проте часто у відповідь я нагадував йому найкоротший прокурорський анекдот. Відвідувач запитує: «Товаришу прокурор, я маю право? — Маєте. — Товаришу прокурор, а я можу? — Ні, не можете». Ось так і питай поради у прокурора!

Я, захищаючись сам і захищаючи закон, говорив:

— Бюрократизм теж є виконання положень закону. Нічого не поробиш.

Він з іронією погоджувався і казав:

— Прокурор і начальство, як і вовки в лісі — теж потрібні, інакше кульгаві зайці заведуться...

Він ніколи не був серед «ближніх людей», у вдачі яких було блазнювати. Тих, хто, ще й не знаючи, чого хоче начальство, біжать догоджати, а догодивши, думають, що й вони великі та розумні, то й під ноги не дивляться. Від Б. М. Гербіна — свого часу голови райвиконкому — чув, що ще в далекі часи, дізнавшись про намір районного партійного керівництва змістити «Барина», О. С. Масельський поцікавився у нього, що ж то за людина Віктор Іванович, і почув лаконічну відповідь: «Зламати його можна. Зігнути — ніколи». Не подобалась партійному районному керівництву його самостійність. Не раз намагались «зняти», та не могли. Дуже серйозну роботу потрібно було провести, щоб забрати у людей їхнього «Барина».

Таємні знання та дар передбачення

Було в ньому щось від знання чогось потаємного. Мав упевненість, що не існує такої галузі діяльності, яка була б цілком неприступна людині. Мав природний дар передбачення, знався навіть на окультних науках. Перш ніж розпочати розмову, зміряє людину очима. Якщо заслуговує на увагу, візьме руку, гляне на долоню і видасть таке, що ні в якої ворожки не дізнаєшся.

Якось запитав мене, чого це я з міста погодився на сільський район. Відверто розповів йому, що прокурор області викликав до кабінету і запропонував посаду прокурора району. Коли я простодушно запитав: «А якщо не згоджусь?» У відповідь почув: «Не погодишся, то й більше нічого пропонувати не будемо». Так добровільно-примусово тягну лямку, може пересиджу тут «перебудову» та й знову подамся до міста.

— Дай свою руку, — сказав Віктор Іванович.

Подав. Він глянув і промовив, що я в цьому районі надовго. Як у воду дивився: вісім років на посаді прокурора, одинадцять років сім'я жила в райцентрі.

Ознаки, народні прикмети, читання долі по лініях руки — багато їх він знав і застосовував в житті. Про це з цікавістю можна було слухати годинами.

Наведу лише одну його розповідь:

— Уяви собі весілля. На баских конях, риссю молодий хвацько несеться, намагаючись заїхати через ворота у двір, під ґанок до молодої, щоб вести її під вінець. Аж раптом перед воротами коні стають дибки, б'ють копитами землю, тривожно водять головами, хропуть, рвуть вудила і не йдуть у двір… Погана прикмета, кажуть у народі. А пояснення цієї прикмети просте. З вечора той, кому наречена відмовила та вирішила поєднати свою долю з іншим, намазав во-

рота вовчим салом. Тож коні, маючи нюх гостріший, ніж у людей, і не йдуть…

Згадалося, як колись сам, нікого не попереджуючи, що буду в господарствах, поїхав по району. Заїхав до нього на тік. Через декілька хвилин по зв'язку, який тільки у нього був на той час, Віктору Івановичу доповіли, що приїхав прокурор, тож скоро прибув і сам. Виказує мені, що такий приїзд без попередження — це як недовіра йому. Виправдовуюсь, що це не інспекторська перевірка, а так — ознайомлення, хочу своїми очима побачити…

— Не кажи так, — відповів він. — Будучи з тобою поряд, я теж побачу, що твої очі побачать. Ти можеш нічого не сказати, а я, вловивши твій погляд, все зрозумію. Адже людина — як та книга: дивись і все читай з виразу обличчя. Все довкіл, якщо бути спостережливим, на щось тобі неодмінно вказує. Не легковаж цим, адже ти ж теж працюєш з людьми. Навіть із найменших подробиць можна вловити, що за вдача у тієї чи іншої людини. Безсоромного викаже чи то хода, чи порух руки, чи якась одна відповідь, чи те, як він підносить палець до голови або водить очима; негідника — сміх, дуркуватого — вираз обличчя. Нема чогось такого, що не випливло б на поверхню завдяки якійсь певній своїй ознаці.

Навіть із найменших подробиць можна вловити, що за вдача у тієї чи іншої людини. Безсоромного викаже чи то хода, чи порух руки, чи те, як він підносить палець до голови або водить очима; негідника — сміх, дуркуватого — вираз обличчя.

Його син розповів, що батько серйозно вивчав книги по астрології і хіромантії. У ті часи подібні книги були рідкістю та вважалися напівлегальними, але Віктор Іванович використовував ці знання як практичний інструмент. Навіть приймаючи на роботу незнайому людину — а в господарстві у нього працювало багато найманих бригад, — читав її по долоні та робив свої висновки. Те, що оточуючі вважали містичним даром, насправді було результатом системного вивчення літератури. Це дозволяло йому моментально оцінювати характер, чесність та працездатність незнайомої людини.

Якось був я в Харкові та випадково зустрів В. І. Ворошилова. Він мені:

— Відпускай свого водія та поїдемо з тобою пообідаємо в ресторані, а потім завезу в Бурлук.

В ресторані відвідувачів було мало, то Віктор Іванович, замовляючи з меню, одразу виказав компліменти офіціантці. Та вмить розцвіла, і він попросив глянути на її долоні. Глянувши, сказав, що та заміжня, має дітей — одним словом, такі подробиці, що мало не назвав імені. Офіціантка відійшла, подала замовлення і підійшла до нас уже з барменшею та ще однією працівницею. Він і їм виказав те, що прочитав по долонях. То були цікаві і приємні для них прогнози. Звичайно, після цього нам подали найкращий обід.

Між молотом і ковадлом: Характер та компроміси епохи

Керівник адміністрації району В. О. Кур'янов — теж непересічна особистість. Бувало, під час з'ясування та вирішення важливих питань іскри сипались.

Якось у перші роки самостійності держави, коли було скрутно з бензином, заходить до мене Віктор Іванович і говорить, що оце на нараді голова адміністрації дав розпорядження начальнику нафтобази не відпускати для його господарства бензин. Мовляв, у Ворошилова про запас є, адже поля стикуються з російськими і «брати» підсобляють.

— Звісно, все це так, але ж не за законом, і я теж маю принцип. Подзвоніть, будь ласка, начальнику нафтобази, — попросив Віктор Іванович.

Піднімаю трубку. Начальник нафтобази В. Ф. Курочка був уже пенсійного віку. Чудова, мудра людина, яка теж залишила в районі хороші спогади про себе, відповідає:

— Повірте мені, я оце як між молотом і ковадлом. Не послухаю голову — з роботи знімуть. Не послухаю прокурора — посадять. Будьте мудріші, у вас же більше влади, делікатно подзвоніть самому голові адміністрації.

В. І. Ворошилов сидить у мене в кабінеті і чує розмову. З'єднуюсь з головою адміністрації:

— Ось тут у мене в кабінеті сидить Ворошилов і пише на вас офіційну скаргу. Ви що, справді дали розпорядження не відпускати йому пальне?

— Справді дав, а що з ним робити? Зовсім не підкоряється, робить, що хоче.

— Але ж це незаконна вказівка, то що мені — реєструвати скаргу?

— Та ви такий, що зареєструєте, потім на всю область програмимо. Нехай іде до мене...

Віктор Іванович дякує мені і каже, що віч-на-віч з ним знайде спільну мову, а на нараді при всіх хіба скажеш — тільки на більшу тональність нарвешся. Сперечатися з роздратованою людиною — це те ж саме, що підкладати дров до багаття. У такій «дискусії» жодними аргументами ви не примусите керівника змінити свій погляд. Що завзятіше ви сперечаєтесь, то більше він злоститься. Поразка викличе в нього неприязне до вас ставлення, і він захоче колись відплатити. Запам'ятайте, що там, де один тріумфує, у другого виникає неприємне відчуття програного двобою.

Мене не цікавило, як закінчилась їхня розмова в кабінеті голови районної адміністрації. Я намагався бути вище цих місцевих амбіцій. Та Кур'янов не міг простити, що його з допомогою прокурора вимусили змінити своє рішення.

Про «відчуття програного двобою» продовжу подіями, що склалися уже після того, як я залишив посаду прокурора. Якось завели з Віктором Івановичем розмову про Є. П. Кушнарьова, який на той час працював Головою Харківської міської ради.

— Це сильна особистість, — сказав Ворошилов. — Мені довелося з ним спілкуватись, лікуючись і навіть перебуваючи в одній лікарняній палаті «обкомівської лікарні», коли він ще працював інструктором. Я вже тоді передбачив і пророкував йому велике майбутнє.

Знаючи його вміння розбиратися в людях, роблю висновок, що не могли дві таких особистості пройти один повз одного та не відчути взаємної симпатії. І коли Кушнарьов, після посади Голови Адміністрації Президента України, 2000-го року очолив обласну державну адміністрацію, то Віктор Іванович доклав зусиль, щоб голова районної адміністрації Кур'янов був зміщений і вимушений піти на пенсію.

Не ідеалізую Віктора Івановича. Він, як і я також, був людиною свого часу. Якось я попросив м'яса, а Віктор Іванович спочатку відмовив. Мовляв, немає. Кажу йому:

— Вікторе Івановичу, мене дивує, як це в такому господарстві, як ваше, що спеціалізується на відгодівлі тисяч тварин, та немає кілька кілограмів м'яса. У вас же і дитсадок, і школа, і їдальня для колгоспників та при-

командированих на вашому утриманні. Не може бути, щоб не було, я ж за гроші прошу виписати.

— Та ні, там у складі для цих потреб, звичайно, є, — відповів голова колгоспу, — та я ж тобі хотів дати справжнього, так би мовити, природного м'яса. Зрозумій: теля тільки народилось, а його підтримують ін'єкціями проти різних вірусів. Потім вигодовують концентрованими кормами з різними біологічно-активними добавками. Воно, звичайно, їстівне, те м'ясо, та я не хочу тобі його давати. Я ж знаю, що твоя сім'я перенесла отруєння. Є в мене невеличке стадо, яке вирощується окремо і тільки на натуральних кормах, то завтра там заб'ють і водій тобі підвезе...

Так я дізнався, що у нього є окреме стадо, яке відгодовували без всяких біологічних добавок — тільки натуральні продукти, так, як споконвіку було. Мав він і дві корові, яких годували так само. Тобто Віктор Іванович фактично реалізував концепцію «Завидово», але на своїй території. Ставши «першим у провінції», він збудував автономну систему, де міг користуватися благами вищої номенклатури (чистими продуктами, абсолютною владою, авторитетом), але при цьому залишався господарем свого слова й не кланявся чинам. А ким би він був у підмосковному «Завидово»? Вважаю, що попри статус, залишався б «елітним обслуговуючим персоналом» для Брежнєва, Андропова чи Черненка. Там кожен крок контролювався КДБ, а доля залежала від настрою вождя на полюванні.

Я б не був прокурором, якби не згадав про підприємливість Віктора Івановича. Хіба ж то керівник, що не схитрить? Взаємовиручка керівників, як і людей взагалі, споконвіку була й буде. У того більше вродила пшениця, та немає корму для тваринництва — виручали один одного. Бувало, і без відома керівництва району та області. Якось не вродили буряки. Передове господарство — і щоб не виконати план? Це не в його вдачі. І він з нині вже сусіднього «зарубіжжя» на свій бурякопункт перевіз десяток самоскидів цукрового кореня. По-різному можна оцінювати такий факт, проте й такі випадки теж відтінюють характер особистості.

Вічна пам'ять та канон людської вдячності

У 2010-му, увімкнувши слухавку мобільного зв'язку, почув:

— Я, Ворошилов, запрошую вас на поминальну річницю з дня смерті батька.

Дзвінок одразу сколихнув пам'ять колишніх літ: «Я, Ворошилов». Саме так, владно-стверджувально представлявся Віктор Іванович і вже цим неабияк діяв на співрозмовника.

Як знак поваги, прийняв запрошення. Я не був на похоронах, а вони, як розповідали, були велелюдними. Виникло бажання побувати на могилі, поїхати в ті місця, де не був більше 16 років. Останній раз на запрошення Віктора Івановича був там при освяченні Хреста та каменя поряд з конторою-клубом, де відвели місце для будівництва Храму. На саме освячення я запізнився і прибув до контори, коли вони разом з митрополитом Никодимом вже прямували, щоб окропити робочий кабінет. Віктор Іванович відрекомендував мене владиці, той щедро тричі окропив мене з голови до ніг свяченою водою — джерелом життя, — від «нечистої сили» та «злих духів».

…Біля могили зібралися рідні та близькі, церковний хор сільських жінок. Священик виспівує: «Господи, научи мя прощеніям Твоїм, та вічная пам'ять...». Смерть сталася, і хоча минув лише рік, про неї люди згадують уже без роздумів над невблаганним кінцем, а з простою покірністю перед тим, що відбулося.

Запримітив жінку, уже в літах, з церковного хору. Чомусь пригадалася і моя мати, яка замолоду була першою заспівувачкою в селі на всіх весіллях та радісних застіллях, а на старість також співала в хорі на поминках.

На поминальному обіді були різні добрі спомини, та найбільше зворушили слова тієї жінки, котра співала на цвинтарі. Ніхто не примушував її говорити, не запрошував попередньо до слова. Все вийшло з глибини її душі. Не передам точно її фраз, але сказане нею було дуже щире і сердечне. Ця проста жінка жила в непоказній мазанці під солом'яною стріхою, і їй він, В. І. Ворошилов, а не влада (влада була для неї чимось загальним, а він — конкретною людиною), побудував просторий дім за рахунок колгоспу, і вже з цього дому пішов її нинішній рід. Не забуду того, що вона тихо й довірливо мовила:

— Він занесений у мій канон...

Прості й водночас величні слова доторкнулись душі. Слухав її і думав, що для неї, простої, звичайної людини, мабуть, досить і того щастя, яке вона вже мала. Те, що згадала вона, для неї — як промінь сонця в похмуру днину життя.

Від сестри Віктора Івановича чув, що батьки — споконвічного хліборобського роду. Та не на пшеничному, а десь на полі війни загинув батько. Віктор — самий старший, а крім нього ще трійко дітей. Помічник матері, ставив всіх на ноги. Навіть на відпочинку Віктор завжди більше часу проводив на переговорному пункті і по телефону тільки й розмов — про запасні частини, сівбу чи збирання врожаю. Не міг він повністю зосередитися на відпочинку. Все для людей. Голова господарства-мільйонера, а шапка та обнови у мене кращі, ніж у його дружини. Не нажив палат кам'яних…

Подумалось: то не дрібниця — жити поряд з багатством і не зіпсуватися від того сусідства!

Епілог. Випробування часом і війною

Прискіпливий читач може запитати: навіщо писати про той, уже давно минулий радянський час? Ніби-то й так, але минуле минуло лише… Розпаювали землі колишнього ТАГО, і на кожного, хто мав на це право, припало по 7 га землі. Не дуже вдало йшли реформи. Те ще півбіди. Якби не «сусіди», то якось би влаштувалося.

Син Віктора Івановича — Олександр — працював лікарем в Харкові. З 2012-го по 2020-й рік за запрошенням керівництва району очолив Великобурлуцьку центральну лікарню. З батьківським завзяттям, як кажуть, з фундаменту і до даху, по-сучасному відремонтували поліклініку та лікарню.

Де воно тепер те, що зроблено працею людей і завдяки організаторським здібностям батька і сина? Село Чорне і район майже пів року знаходились під окупацією. Вигнали окупантів, та залишились прифронтовою зоною з постійними обстрілами та нальотами «дронів». В батьківській хаті вибухами повибивані вікна, і тільки на цій вулиці із 14 будинків, збудованих і переданих жителям безоплатно, п'ять разрушено, як і школу та дитячий сад.

Не нав'язуючи свою оцінку життя Віктора Івановича, полишаю все на розсуд читачів. Адже ще давні мудреці говорили, що істина відкрита для всіх — ще ж ніхто її не огородив для себе. Тільки останній твій подих виявить, на що ти спромігся за своє життя. Він спромігся. Його слід був вагомий і тому залишиться надовго.

Підготував
Дмитро ЩЕРБАНЬ,
ветеран прокуратури,
член національних
спілок письменників
та журналістів України

Чому податки не стали зброєю для перемоги?

Корупція в податковій службі як глобальна загроза для суспільства

► ЗАКІНЧЕННЯ. Початок у №16

Відповідно до загальної думки військових у сучасних війнах переможе та країна, яка має технологічні та економічні переваги. Зважаючи на це у 2025 році Україна значно збільшила військові витрати, довівши їх до 44,45 млрд доларів, що становить 21,19 % ВВП. Таким чином, Україна посідає перше місце за часткою ВВП, спрямованою на оборону, отже, в середньому кожна п'ята гривня, яку заробляє українська економіка, іде на потреби фронту.

Володимир ДОН,
член Національної спілки журналістів України

Патріотизм закінчується там, де починається податкова декларація

Наступне важливе питання — це сплата ПДВ. Правові основи оподаткування ПДВ встановлено розділом V та підрозділом 2 розділу XX ПКУ. Згідно з ч. 1 ст.181 ПКУ, «Якщо загальна сума від здійснення операцій з постачання товарів/послуг, що підлягають оподаткуванню згідно з цим розділом, протягом останніх 12 календарних місяців сукупно перевищує 1 000 000 гривень (без урахування податку на додану вартість), така особа зобов'язана зареєструватися як платник податку у контролюючому органі за своїм місцезнаходженням».

Положення ПКУ, а саме ст. 196 та 197 не передбачають особливих умов для їх застосування при оподаткуванні ПДВ операцій, що здійснюються ОСББ. Це відбувається виключно з тієї причини, що кошти, сплачені співвласниками багатоквартирного будинку на утримання майна, що перебуває у спільній власності згідно з частиною 6 ст. 1 ЗУ «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку» (приміщення загального користування, несучі, огороджувальні та несуче-огороджувальні конструкції будинку, механічне, електричне, сантехнічне та інше обладнання) не є операціями з постачання товарів чи послуг.

Такої ж думки дотримується Державна податкова служба України, яку викладено у Податкових консультаціях № 1731/6/99-00-07-03-02-15/ІПК від 05.12.2019 та № 2784/ІПК/99-00-21-03-02-06 від 15.07.2021. «Внески, що надходять у вигляді грошових коштів на банківський рахунок об`єднання від власників приміщень на утримання і ремонт приміщень або іншого майна, що перебуває у спільній власності об`єднання, не підпадають під об`єкт оподаткування ПДВ, оскільки вони не є оплатою операцій з постачання товарів чи послуг».

Положення ст. 196 та ст. 197 ПКУ також поширюються на операції з оплати послуг з водопостачання, водовідведення, тепло, газо, електропостачання, гарячого водопостачання та інших, якщо суми, сплачені співвласниками за спожиті послуги відповідають встановленим тарифам і як транзитні платежі далі перераховані постачальникам цих послуг. У випадку, коли ОСББ встановлює додаткові суми, окрему плату, що більше встановлених тарифів на комунальні послуги, у ОСББ виникає об'єкт оподаткування ПДВ виходячи з додаткової ціни або з вартості наданих послуг.

При цьому, в разі здійснення ОСББ господарської діяльності, наприклад, здача в оренду нежитлових приміщень, надання послуг з гарячого та теплопостачання від своєї власної котельні стороннім особам, та інше, така діяльність підпадає під визначення об'єкта оподаткування ПДВ (Лист Мінрегіонбуду від 31.07.2012 року № 8/10-2040-12).

Відповідно, кошти що надійшли на утримання майна, яке знаходиться у спільному користуванні власників житлових будинків, але не є їх спільною власністю (майно належить іншим юридичним або фізичним особам) в контексті Закону України «Про об`єднання співвласників багатоквартирного будинку», відповідно до пункту 14.1.185 ПКУ є операцією з постачання послуг, яка підлягає оподаткуванню ПДВ.

Враховуючи необхідність та важливість здійснення функцій з контролю за дотриманням своєчасності та повноти сплати податків, ПКУ передбачені для контролюючих органів належні права.

Відповідно до п. 73.3.1 п. 73.3 ст. 73 ПК України контролюючі органи мають право звернутися до платників податків та інших суб`єктів інформаційних відносин із письмовим запитом про надання інформації, необхідної для виконання покладених на контролюючі органи функцій, завдань та її документального підтвердження. При цьому підстава для письмового запиту може виникнути навіть якщо «за результатами аналізу податкової інформації, отриманої у встановленому законом порядку, виявлено факти, які можуть свідчити про порушення платником податків податкового законодавства». Тобто, простіше кажучи навіть за наявності сумнівів та підозр.

Крім того ПКУ, а саме статтею 78 встановлено підстави щодо здійснення позапланової перевірки, які включають в тому числі й наступні: — отримано податкову інформацію, що свідчить про порушення платником податків податкового законодавства, не надання платником податків у встановлені строки необхідних пояснень, документів та іншої інформації.

Друзям пільги, іншим — податки

Повертаючись до вже згаданого у ЮВУ епізоду, треба зазначити наступне. Не зважаючи на досить інтенсивне листування, та переконливі факти, докази і свідоцтва ні ГУ ДПС у Дніпропетровській області, ні ДПСУ так і не наважилось, з абсолютно невідомих,

а може й дуже прагматичних причин, призначити, як того вимагає ПКУ перевірку платника податків.

Після річниці активної бездіяльності податкової служби, голова Дніпропетровської обласної організації СЮУ знов направив до ДПСУ звернення щодо необхідності перевірки платника податків відповідно до вимог ПКУ.

Конкретна ситуація полягає в тому, що заснована ще у 2009 році Асоціація власників житлових будинків «Золоті ключі» (далі Асоціація), неправомірно прикриваючись та використовуючи положення ЗУ Про ОСББ була зареєстрована як неприбуткова організація і відповідно не відраховувала до бюджету податок на прибуток, а для «повного щастя» ще й ПДВ.

І ось тут починаються дива еквілібристики. Наведені вище норми законодавства дозволяють не тільки пересічному читачу, а навіть й уповноваженим на відповідні дії представникам правоохоронних органів, перш за все ДБР, осмислити суть корупційного правопорушення з боку посадових осіб ДПСУ.

У відповіді ДПСУ, підписаній директором Департаменту податкового аудиту Ю. Васюком зазначено «оскільки у поданому Дніпропетровською обласною організацією «Союзу Юристів України» зверненні, відсутні документальні підтвердження інформації щодо фактів, які свідчать про порушення Асоціацією вимог податкового законодавства, ГУ ДПС у Дніпропетровській області позбавлене можливості у призначенні податкової перевірки у порядку, визначеному ПКУ». Крім того, заявнику запропоновано «направити зазначені документальні підтвердження до ДПС для з'ясування всіх обставин і відповідного реагування». Очевидно поважний чиновник забув, що виключно контролюючому органу, а не громадській організації, належать права «отримувати безоплатно від платників податків, у тому числі благодійних та інших неприбуткових організацій, усіх форм власності довідки, копії документів, про фінансово-господарську діяльність, отримані доходи, видатки платників податків та іншу інформацію, пов'язану з обчисленням та сплатою податків, зборів, платежів, про дотримання вимог законодавства, здійснення контролю за яким покладено на контролюючі органи, а також фінансову і статистичну звітність у порядку та на підставах, визначених законом» відповідно до ст. 20 ПКУ.

До речі, це той самий Ю. Васюк, який вже згадувався у переліку податківців, що здійснили дії які мають ознаки кримінальних та адміністративних правопорушень, або скоїли інші неблаговидні вчинки. За оприлюдненою інформацією, тоді ще заступник начальника Департаменту податкового аудиту ДПСУ Юрій Васюк у 2022 році отримав статус інваліда, що дозволило йому уникнути мобілізації, а ще й отримувати пенсію, яка внесена до щорічної декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування у розмірі 29 853 грн. Між іншим, тяжкий стан здоров'я не завадив Ю. Васюку восени 2022 року скористатися системою «Шлях» для поїздки на відому туристичну мекку — Кіпр.

Між іншим, після призначення Ю. Васюка на посаду начальника Департаменту податкового аудиту відбулося чарівне зцілення, що стало причиною втрати інвалідності наприкінці 2024 року.

Ну і як традиційно заведено у держслужбовців, проглядається чітка кореляція між службовим становищем чоловіка та доходами його дружини-підприємця.

Відповідно до декларації за 2022 року дружина Ю. Васюка, Тетяна Анатоліївна мала дохід від зайняття підприємницькою діяльністю в сумі 2 842 765 грн, а вже у 2025 році, після підвищення чоловіка на займаній посаді, цей дохід становив 4 717 494 грн.

Цілком природно, що за додатково зароблені кошти було придбано четвертий за рахунком автомобіль — MERCEDES-BENZ Модель: GLS 350, а на додачу до вже наявних 8 об'єктів нерухомості ще дві земельні ділянки загальною площею 2 500 метрів квадратних та житловий будинок площею 97,9 метрів квадратних.

Знову ж, повертаючись до аналізу ситуації та її оцінки ДПСУ слід зазначити наступне. При порівнянні інформації, викладеної Ю. Васюком з нормами діючого законодавства України навіть неозброєним оком можливо побачити тенденційність, суб'єктивність, упередженість і навіть фальсифікацію.

Найперше, що звертає увагу це те, що Ю. Васюк не побачив факту порушення в тому, що Асоціація ВЖБ Золоті ключі не була зареєстрована згідно вимог Закону Про ОСББ, що є обов'язковою умовою для застосування п. 133.4.1 ПКУ.

Підтвердженням цього є наступний факт. Після набуття чинності в 2017 році змін до ПКУ, що регулювали діяльність неприбуткових організацій, на виконання п. 35 підрозділу 4 розділу XX «Перехідні положення» ПКУ, попереднє рішення про внесення Асоціації до Реєстру неприбуткових організацій (від 20.11.2009 року) було скасовано з 01.01.2017 і більше ніж 9 місяців Асоціація «Власників житлових будинків «Золоті ключі» не мала статусу неприбуткової організації.

Незважаючи на те, що Статут Асоціації в 2017 році так і не був приведений відповідно до змін закону, дивним чином Асоціація «Власників житлових будинків «Золоті ключі» була повторно включена до Реєстру неприбуткових організацій з 12.09.2017, за кодом ознаки неприбутковості 0043 «Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку, асоціації власників жилих будинків».

І ось тут починається справжнє чаклунство, містика або магія. Дата прийняття повторного рішення податковим органом — 22.05.2018 (номер рішення — 1804174600039), тобто заднім числом по спливу восьми місяців після того, як Асоціація вже отримала статус неприбуткової організації. Таким чином існує факт службового підроблення з боку посадових осіб податкової служби який кваліфікується відповідно до статей 364 та 366 ККУ.

Більш того, за весь період перебування у статусі платника податків за загальними нормами ПКУ, тобто з 01.01.2017 року до

прийняття повторного рішення 22.05.2018 року, тобто на протязі майже півтора року у податковій звітності відсутня інформація про сплату необхідних податків. А це ще один склад злочину, передбачений ст. 212 ККУ.

До цього слід додати, що станом на момент створення і реєстрації Асоціації, як юридичної особи, діяв Порядок державної реєстрації об'єднань співвласників багатоквартирного будинку, затверджений постановою КМУ № 1521 від 11.10.2002 року, відповідно до статей Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку». Зазначений порядок не був дотриманий та порушений при здійсненні державної реєстрації Асоціації, про що було детально й обґрунтовано повідомлено у звернені до ДПСУ.

Надалі, виходячи з наведеного вище аналізу ПКУ та ЗУ «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» слід розуміти, що кошти ОСББ направлені виключно на утримання спільного майна співвласників, не є об'єктом оподаткування. Так само транзитні операції з оплати водо, газо, енергопостачання та інше, якщо це відбувається за встановленими державою або органами місцевого самоврядування тарифами.

Ю. Васюк з невідомих причин проігнорував інформацію про те що майно, яке утримує й обслуговує Асоціація (дороги, об'єкти благоустрою, мережі водопостачання та водовідведення, мережі електропостачання та інше загальною вартістю десятки мільйонів гривень) не належить Асоціації та не є спільною власністю власників житлових будинків. Відповідно до наведених вище положень ПКУ зазначені послуги по утриманню мереж підлягають оподаткуванню ПДВ.

Більш того, згідно з інформацією, отриманою з відкритих джерел та здійснених розрахунків, починаючи з 2019 року Асоціація повинна була зареєструватися як платник ПДВ, але не зробила цього. Відповідно до пункту 183.10 статті 183 ПКУ будь-яка особа, яка підлягає обов'язковій реєстрації як платник податку, у випадках та в порядку, передбачених цією статтею, не подала до контролюючого органу реєстраційну заяву, несе відповідальність за ненарахування або несплату цього податку на рівні зареєстрованого платника без права нарахування податкового кредиту та отримання бюджетного відшкодування.

Станом на кінець першого півріччя 2026 року загальна сума збитків, що нанесені державі у зв'язку з ухиленням від сплати виключно ПДВ може перевищувати 10 мільйонів грн.

Як вбачається з відкритих даних Opendatabot щодо показників фінансової звітності за час з 2019 року, коли Асоціація, відповідно до положень ПКУ повинна була зареєструватись, як платник ПДВ і до 2025 року, доходи Асоціації збільшились у шість разів, і склали понад 110 млн грн., прибуток так і залишився «нуль».

За визначенням, наведеним в Законі України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» об'єднання співвласників багатоквартирного будинку (далі — об'єднання) — юридична особа, створена власниками квартир та/або нежитлових приміщень багатоквартирного будинку для сприяння використанню їхнього власного майна та управління, утримання і використання спільного майна. Абсолютно такої думки дотримується й ДПСУ, яка викладена у податковій консультація № 2784/ІПК/99-00-21-03-02-06 від 15.07.2021.

Бездіяльність податкового органу пояснюється й тим, що серед мешканців, які проживають або є власниками садиб існує досить потужне представництво чиновників, співробітників правоохоронних органів й діючих податківців, що не виключає можливість корупційних зв'язків.

Задум Ю. Васюка полягає в повному ігноруванню судових рішень, які були направлені у додатках до попередніх звернень, а саме: Рішення Дніпровського районного суду Дніпропетровської області від 13 травня 2025 року по справі № 175/1561/23, Постанови Дніпровського Апеляційного суду від 23.09.2025 року провадження № 22-ц/803/8222/25 по справі № 175/1561/23, Постанови Дніпровського Апеляційного суду від 03.09.2025 року провадження № 22-ц/803/351/25 по справі № 175/2878/22 в яких зазначено, що «положення даного Закону (ЗУ Про ОСББ) не регулюють відносини, пов'язані із створенням, функціонуванням, а також визначенням прав та обов'язків «об'єднання власників індивідуальних (садибних) житлових будинків».

В зазначених рішеннях окремо вказано, що майно, яке обслуговується Асоціацією не належить на правах спільної власності ні Асоціації, ні власникам житлових будинків.

Ю. Васюк не взяв до уваги відповіді Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування від 22 грудня 2022 року та відповіді Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування №04-23/15-2023/44095 від 2 березня 2023 року, в яких зазначено: «частина перша статті 8 Закону № 2866-III, яка діяла до її зміни, внесеної згідно із Законом № 417-VIII, визначала можливість створення «асоціації» об'єднанням та власниками садиб, що використовують спільні внутрішньоквартальні інженерні мережі (споруди), і не встановлювала правових підстав для самостійного, без участі об'єднання, створення «асоціації» власниками садиб. Більш того, з урахуванням вищезазначених норм на сьогодні засновником асоціації (її членом) може бути лише об'єднання.

Положення даного Закону не регулюють відносини, пов'язані із створенням, функціонуванням, а також визначенням прав та обов'язків «об'єднання власників індивідуальних (садибних) житлових будинків».

Спроба хоч якось прикрити власне місце сидіння (або, як кажуть у народі — дупу) використовуючи таке поняття, як аналогія закону, що діє виключно у цивільних правовідносинах, та геть відсутнє у ПКУ, про що добре відомо навіть менш обізнаним співробітникам податкової служби, може розглядатись як прояв зацікавленності в «захисті» інтересів Асоціації з боку конкретної посадової особи ДПСУ.

Необхідно звернути увагу на те, що бездіяльність податкового органу пояснюється ще й тим, що серед мешканців, які проживають або є власниками садиб існує досить потужне представництво чиновників, суддів, співробітників правоохоронних органів, в тому числі й колишніх, а може й діючих податківців, що не виключає можливість корупційних зв'язків.

В умовах воєнного стану своєчасне та повне надходження податків до бюджетів усіх рівнів є питанням національної безпеки та обороноздатності держави, тому бездіяльність в цьому питанні є злочинною та неприпустимою.

На підставі викладених фактів, можна прийти до висновку, що в діях Ю. Васюка вбачаються ознаки кримінального правопорушення, відповідно до ст. 364 ККУ та ст. 367 ККУ, але це вже компетенція відповідних правоохоронних органів, які повинні мати відповідну принципову позицію.

Делегація США відвідала Україну

Після візитів американських представників до москви та Києва залишається важливе питання: чи змінилася позиція президента рф щодо війни в Україні? Судячи із заяв кремля, оцінок аналітиків Інституту вивчення війни (ISW) та думок колишніх послів США в Україні, яких опитало Радіо Свобода, поки що — ні.

Аналітики нагадують: у червні 2024 року путін вимагав виведення українських військ з усієї території Луганської, Донецької, Запорізької та Херсонської областей — включно з районами, які росія не контролює. Серед його вимог також були «демілітаризація» і «денацифікація» України та відмова Києва від вступу до НАТО.

Ключове питання — щодо «першопричин» війни в Україні прокоментував єврокомісар з питань оборони Андрюс Кубілюс. На його думку, «першопричинами» є сам путін, його рішення окупувати Крим у 2014 році та повномасштабне вторгнення у лютому 2022 року. Джон Гербст, своєю чергою, закликає не плутати активізацію переговорів з реальним прогресом. «Питання в тому, чи тут є щось серйозне? І відповідь: ми не знаємо». Головна інтрига переговорів — згадані Стівом Віткоффом «нові ідеї». Що саме запропонувала москва, американська сторона поки що публічно не розкриває.

Для Тейлора реальним сигналом зміни російської позиції стали б конкретні кроки: припинення вогню по нинішній лінії фронту, припинення далекобійних ударів та атак на енергетичну інфраструктуру, а також домовленості про судноплавство.

Зараз москва розраховує захопити решту Донецької області до кінця 2026 року. Але за нинішніх темпів просування, підрахували в ISW, на це пішло б близько шести років — до жовтня 2032 року. При цьому аналітики наголошують: навіть цей розрахунок не означає, що росія взагалі зможе захопити всю область.

Території — лише частина проблеми. Друге ключове питання — якою взагалі має бути можлива мирна угода. Джон Гербст вважає, що цілі кремля значно ширші за захоплення територій. На його думку, москва прагне отримати суттєвий вплив не лише на українські території, а й на політичне майбутнє України. Саме тому, вважає колишній посол, російські вимоги несумісні зі стійкою мирною угодою, яка ґрунтується на суверенітеті та незалежності України. Вільям Тейлор говорить про можливий варіант, за якого Україна та її західні партнери фактично визнають, що росія контролює близько 19% української території, але не визнають цей контроль законним чи остаточним.

Колишні американські дипломати звертають увагу на важливу різницю між припиненням бойових дій і остаточним врегулюванням війни. Гербст говорить про необхідність припинити вогонь уздовж нинішньої лінії фронту. Тейлор вважає, що для тривалого перемир'я знадобиться присутність європейських військ в Україні за підтримки США розвідкою, авіацією та іншими можливостями.

Для Києва перемир'я без надійного механізму стримування може стати лише паузою перед новою війною. Для москви ж присутність західних військ в Україні та довгострокові гарантії її безпеки можуть бути неприйнятними.

Підготувала **Олеся ЖИГАЛЮК,**
BBC News Україна

Знову про «Північний потік»

Колишній інструктор з дайвінгу, який має рідкісні навички глибоководного занурення, Володимир Журавльов довгий час здавався невловимим. Європейський ордер на його арешт німецький суд видав ще у червні 2024 року, коли він перебував у Польщі. Відповідні документи Берлін передав Варшаві, але не одразу вніс Журавльова до бази Інтерполу. У Польщі цим скористалися та дозволили дайверу виїхати на батьківщину.

Вдруге у вересні 2025 року він таки був затриманий у Польщі та поміщений під варту, але вже 17 жовтня опинився на волі: суд відмовився задовольнити німецький запит щодо його екстрадиції. 19 серпня на запит Німеччини, Журавльова було затримано в Хорватії, в невеликому курортному місті Пула. Українець приїхав туди, щоб попрацювати технічним консультантом на зйомках голлівудського фільму «Острів Зміїний», сюжет якого ґрунтується на історії підриву «Північних потоків». Насправді фільм не має відношення до вказаного острова — як пояснюють його творці, цей топонім був узятий «як символ українського опору». Режисером картини виступає Даг Лайман, автор серії бойовиків про Джейсона Борна та шпигунського ромкому «Містер і місис Сміт», а головні ролі грають актори Шон Пенн та Едрієн Броуді. Журавльов мав консультувати учасників зйомок за специфікою занурення на глибину 80 м-коду. Його вважають одним із ключових учасників операції з підриву газопроводів «Північний потік-1» та «Північний потік-2» 26 вересня 2022 року.

Німецьке слідство передбачає, що він входив до складу групи з кількох військових, глибоководних водолазів та спеціаліста з вибухових речовин, якими керував чинний співробітник ЗСУ Сергій Кузнєцов. Група складалася з восьми осіб, які в'їхали до Польщі та попрямували до німецького курортного міста Росток, де зафрахтували 15-метрову вітрильну яхту «Андромеда».

Судно зайшло до польського порту Колобжег для дозаправки, після чого взяло курс до датського острова Борнхольм для вчинення теракту. Журавльов разом із подружньою парою дайверів Євгеном та Світланою (їхнє прізвище не розголошується) виконував головну роботу. Прокуратура ФРН розглядає його та Євгена як двох ключових виконавців, які безпосередньо встановлювали вибухівку на труби газопроводу. Як відомо, Журавльова звинувачують одразу за трьома кримінальними статтями: диверсія, організація вибуху з використанням небезпечних речовин та заподіяння навмисного збитку критичній інфраструктурі. Якщо він буде визнаний винним, йому загрожує довічне позбавлення волі.

Чи дійде справа до суду, поки незрозуміло: багато в чому це залежатиме від позиції Хорватії. Однак шанси на те, що Журавльов у результаті буде переданий ФРН, досить високі. У випадку з Польщею йшлося про політичну позицію керівництва країни, з прем'єром Дональдом Туском, яке вважало справедливим та виправданим підрив російських газопроводів в умовах військового конфлікту. Хорватія ж не має жорсткої політичної позиції з цього питання. Початок судового процесу призначений на 26 жовтня. Слухання відбудуться у Вищому земельному суді Гамбурга. Його адвокати мали подати суду свої заперечення з приводу обґрунтованості звинувачень.

Підготувала **Вероніка ВИШНЯКОВА,**
за матеріалами іноземних ЗМІ

Анатомія надійності вашого будинку

Все про планові та позапланові огляди за Наказом Державного комітету України з питань житлово-комунального господарства від 17.05.2005 № 76 «Про затвердження Правил утримання жилих будинків та прибудинкових територій». Кожен житловий будинок — це складний «живий організм», який щодня зазнає впливу погоди, температурних коливань та зносу інженерних мереж. Щоб будівля слугувала десятиліттями без аварій та катастроф, законодавство України чітко регламентує систему технічного огляду. Розбираємося простими словами, як працює ця система, хто входить до комісій та які права й обов'язки мають мешканці, ОСББ та управителі.

Вадим ЧУНЖИН,
адвокат, «Юридичний Фронт»

I. Планові огляди: Стратегічний контроль стану

Планові огляди — основа профілактики будь-яких проблем у будинку. Вони поділяються на загальні та профілактичні. Загальні огляди проводяться двічі на рік.

Загальний огляд передбачає комплексне обстеження всіх елементів будинку — від підвалів та покрівлі до прибудинкової території та дитячих майданчиків. Проводяться навесні та восени. До комісії входять спеціалісти управителя (виконавця послуг), представники громадських організацій, та правління ОСББ або ЖБК. За потреби залучаються експерти з проєктних інститутів та спеціалізованих організацій.

За підсумками складається Акт загального огляду житлового будинку (форма у Додатку 1 до Наказу № 76). Основні завдання загального огляду (п. 2.1.2) включають підготовку до сезонів. Визначення обсягу робіт для підготовки будинку до весняно-літньої та осінньо-зимової експлуатації та планування ремонтів: Встановлення стану конструкцій під капітальний чи поточний ремонт на наступний рік.

Коригування поточних планів: Уточнення обсягів робіт щодо поточного ремонту на поточний рік. Перевірка інженерних комунікацій та елементів благоустрою до холодів.

Профілактичні огляди здійснюють спеціалісти виконавця послуг, відповідно до встановленої періодичності (п. 2.1.4) з метою усунення дрібних несправностей, налаштування та регулювання технічних пристроїв, запобігання порушенням санітарно-гігієнічних вимог.

Контроль договорів (п. 2.1.5). Під час огляду перевіряється дотримання умов договору власниками та орендарями приміщень. У разі потреби їм надаються рекомендації щодо виконання ремонту власного обладнання/приміщень. Графіки та результати профілактичного обслуговування фіксуються у відповідних журналах.

II. Позапланові огляди: Екстрене реагування на форс-мажори

Позаплановий огляд призначається тоді, коли чекати планової перевірки небезпечно для майна або життя людей (п. 2.2.1).

Коли проводиться позаплановий огляд?

– Після стихійних явищ: Зливи, ураганні вітри, сильні снігопади, повені тощо.

– При аваріях: Аварії на зовнішніх комунікаціях та мережах.

– При деформаціях: Виявлення тріщин, деформацій несучих конструкцій, збоїв у роботі інженерного обладнання.

Огляд проводиться комісією або окремими фахівцями залежно від масштабів пошкоджень. Критичні дефекти та документи: Як фіксуються результати? Документування (п. 2.2.2)

Журнал обліку результатів огляду: Сюди заносяться всі виявлені несправності, причини їх виникнення та загальний стан елементів. Відповідальним за журнал є майстер (технік) технічної дільниці. Технічний паспорт будинку: Узагальнені відомості про технічний стан та проведені ремонти відображаються в ньому щорічно.

Якщо виявлено дефекти, що загрожують несучій спроможності чи можуть спричинити обвал, виконавець послуг зобов'язаний ужити термінових заходів для забезпечення безпеки людей та зупинки розвитку деформацій. Негайно залучаються спеціалізовані експертні організації. Власник будинку або уповноважена особа інформується негайно. Алгоритм дій у місячний термін після огляду (п. 2.2.3). На підставі складених актів виконавець послуг зобов'язаний протягом 1 місяця:

За результатами весняного огляду скласти перелік заходів та встановити обсяги робіт для підготовки будинку до наступного опалювального сезону. За результатами весняного й осіннього оглядів уточнити обсяги поточного ремонту (на поточний рік — за весняним, на наступний — за осіннім) та виділити об'єкти, що потребують капітального ремонту. За результатами осіннього огляду остаточно перевірити готовність кожного будинку до роботи в умовах зими.

РЕДАКЦІЙНА РАДА:

Віктор КОВАЛЬСЬКИЙ, шеф-редактор газети «Юридичний вісник України»;
Олексій БАГАНЕЦЬ, державний радник юстиції 2 класу, заслужений юрист України;
Сергій ДЕМСЬКИЙ, заступник головного редактора газети «Голос України»;
Святослав ПІСКУН, голова Союзу юристів України;
Олег ЗАЙЧУК, академік НАПрНУ;
Олександр КОПИЛЕНКО, академік НАН України;
Олена ОРЛЮК, директорка УКРНОІВІ;
Євген СТРЕЛЬЦОВ, д.ю.н., доктор теології, член-кореспондент НАПрНУ;
Микола ОНІЩУК, ректор НШСУ, д.ю.н.;
Олександр ПЕТРИШИН, суддя КСУ;
Анжела СТРИЖЕВСЬКА, завідувачка кафедри Інституту права КНУ імені Тараса Шевченка, к.ю.н.

«ЮРИДИЧНИЙ ВІСНИК УКРАЇНИ»

загальнонаціональний правовий тижневик
Редакція газети — колективний асоційований член Союзу юристів України
Виходить з квітня 1995 року
(uvu_golovred@ukr.net)

Засновник — ТОВ «Юрінком Прес»
Головний редактор — Віктор КОВАЛЬСКИЙ
Відповідальний секретар — Олена ДОЦЕНКО
Редактор відділу правових новин — Максим БОНДАР

Юридичні оглядачі — Юрій КОТНЮК, Сергій ТЕНЬКОВ
Літературний редактор — Інна ЛЄХОВА
Комп'ютерна верстка — Дар'я КОСТЮКОВА

www.yvu.com.ua

Юридичний Вісник України

16–31 серпня 2026 року №17 СУДОВА ПРАКТИКА

ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ БАНК

ЗМІСТ

КЛЮЧОВІ РІШЕННЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ ЗА 2026 РІК

Особа, виключена з військового обліку за станом здоров'я, не є суб'єктом ухилення від мобілізації і не зобов'язана повторно проходити військово-лікарську комісію 2

Самого факту розбиття скляної вставки у вхідних дверях під час сварки не достатньо для висновку про протиправне насильницьке вторгнення в житло 2

Відеозапис інтерв'ю з військовополоненим на YouTube-каналі, здійснений за сприяння органів державної влади України, є недопустимим доказом 3

Якщо умисел на заволодіння автомобілем виник до його отримання в оренду, такі дії кваліфікуються як незаконне заволодіння транспортним засобом, а не шахрайство 3

Застосування поліцейським до потерпілого фізичної сили без будь-яких законних підстав та заподіяння середньої тяжкості тілесного ушкодження свідчить про перевищення службових повноважень 4

Конфіскація майна за виправдовування збройної агресії рф і глорифікацію її учасників можлива лише за наявності корисливого мотиву 5

Недопустимими є докази, отримані під час повторної контрольованої закупки на підставі однієї постанови без внесення відомостей до ЄРДР про новий епізод злочину 5

Самовільне залишення військової частини або місця служби вважається закінченим у момент його виявлення або примусового чи добровільного припинення 6

Передача координат українських військ співробітнику фсб рф є завершеним складом державної зради, незалежно від того, чи було в подальшому уражено ці об'єкти 6

У разі закриття кримінального провадження у зв'язку зі смертю обвинуваченого процесуальні витрати органів досудового розслідування покриває держава 7

Моральна шкода, завдана військовослужбовцем під час виконання службових обов'язків, стягується з військової частини, а не з Державного бюджету 7

ActiveLex

Використано матеріали інформаційно–правової платформи ActiveLex

КЛЮЧОВІ РІШЕННЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ ЗА 2026 РІК

Особа, виключена з військового обліку за станом здоров'я, не є суб'єктом ухилення від мобілізації і не зобов'язана повторно проходити військово-лікарську комісію

30 червня 2026 р. Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду у справі № 138/36/24 частково задовольнив касаційну скаргу захисника засудженого.

Фігуранта було визнано винним у тому, що він, перебуваючи на військовому обліку, відмовився від отримання повістки та не прибув до збірного пункту для мобілізації, що суди кваліфікували як ухилення від призову на військову службу під час мобілізації.

Захист наполягав, що засуджений не є суб'єктом цього злочину, оскільки ще 13 жовтня 1999 р. його було визнано непридатним до військової служби за станом здоров'я та знято з військового обліку.

Верховний Суд зазначив, що диспозиція ст. 336 КК є бланкетною і відсилає до Законів України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» (ст. 22 Закон № 3543) та «Про військовий обов'язок і військову службу» (ст.ст. 1 і 33 Закон № 2232), аналіз яких свідчить, що обов'язок з'явитися за призовом під час мобілізації покладається лише на осіб, які мають статус військовозобов'язаних або резервістів і перебувають на військовому обліку.

Водночас злочин, передбачений ст. 336 КК, може бути вчинений лише спеціальним суб'єктом - військовозобов'язаною особою. Особа, яку закон звільнив від військового обов'язку, не може нести кримінальну відповідальність за ухилення від мобілізації, а в особи, законно виключеної з військового обліку, відсутній юридичний обов'язок проходити процедуру призову, у тому числі повторно проходити військово-лікарську комісію (ВЛК).

Суди попередніх інстанцій вирішили, що засуджений залишався військовозобов'язаним, оскільки в документах 1999 р. вжито термін «знято» з обліку, а не «виключено». Верховний Суд визнав цей підхід помилковим, адже поняття «виключення з військового обліку» з'явилося в законодавстві лише з 31 липня 1999 р., тоді як на момент прийняття рішення щодо засудженого (13 жовтня 1999 р.) підзаконні акти Міністерства оборони ще не відображали цієї термінологічної зміни і використовували формулювання «зняття з обліку» для випадків повної непридатності до служби.

Суд наголосив, що недоліки в належному врядуванні і підтриманні термінології нормативних актів в актуальному стані не можуть тлумачитися проти інтересів особи і призводити до порушення її прав, зокрема прав, передбачених ст. 58 Конституції України та статтею 7 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а правозастосовна практика повинна керуватися принципом пріоритету суті над формою, оцінюючи зміст рішення про звільнення від військового обов'язку, а не технічне оформлення цього рішення.

Крім того, відповідно до ст. 5 КК України закон, який погіршує становище особи, не має зворотної дії в часі. Розширення у 2024 році повноважень органів військового управління щодо повторного медичного огляду не може ретроспективно криміналізувати бездіяльність особи, яка на момент вчинення діяння була правомірною.

Отже, Верховний Суд скасував вирок міськрайонного суду і ухвалу апеляційного суду, закрив кримінальне провадження на підставі п. 2 ч. 1 ст. 284 КПК та звільнив засудженого з-під варти.

Рішення в ЄДРСР — reyestr.court.gov.ua/Review/137961921

Самого факту розбиття скляної вставки у вхідних дверях під час сварки не достатньо для висновку про протиправне насильницьке вторгнення в житло

30 червня 2026 р. Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду у справі № 354/924/23 задовольнив касаційні скарги прокурора та представника потерпілої, які вказували на відсутність ситуації необхідної оборони.

Вироком міського суду особу засуджено за ч. 1 ст. 115 та ч. 1 ст. 263 Кримінального кодексу України за та, що він здійснив постріл у потерпілого, що спричинив його смерть, та за незаконне зберігання вогнепальної зброї і боєприпасів. Апеляційний суд скасував вирок, дійшовши висновку, що засуджений діяв у стані необхідної оборони, оскільки потерпілий у стані алкогольного сп'яніння намагався силою проникнути в квартиру засудженого, де перебували його дружина та малолітні діти, розбивши скляну вставку у вхідних дверях.

Прокурор і представник потерпілої в касаційних скаргах наполягали, що висновок про необхідну оборону не підтверджується доказами, потерпілий не був озброєний, засуджений і потерпілий були друзями з

дитинства, після пострілу засуджений не вжив заходів для надання допомоги потерпілому, а заховав зброю і ліг спати.

Верховний Суд вказав, що визначення стану необхідної оборони в кожному конкретному випадку повинно оцінюватися судом із врахуванням усіх обставин вчиненого кримінального правопорушення, підтверджених належними та допустимими доказами, а сам факт перебування іншої особи в стані алкогольного сп'яніння ще не означає, що учасники конфлікту перебувають у стані необхідної оборони.

Бійка між засудженим і потерпілим виникла в квартирі, а припинилась, коли потерпілого разом зі свідком випровадили в зовнішній коридор і засуджений зачинив за ними двері на ключ. Апеляційному суду необхідно слід було з'ясувати, чи міг потерпілий фізично відчинити броньовані вхідні двері, зачинені зсередини, через розбите віконце з декоративним кованим оздобленням, а також дослідити, чи мало місце протиправне насильницьке вторгнення в житло в розумінні ч. 5 ст. 36 КК, оскільки сам факт розбиття віконця у дверному прорізі не є достатньою підставою для такого висновку з урахуванням усіх інших обставин.

Верховний Суд вказав, що апеляційному суду слід повторно оцінити, коли саме застосовувалося фізичне насильство і коли воно припинилося, які інші заходи (виклик поліції, прохання до родичів заспокоїти потерпілого) вживав засуджений і скільки часу минуло для їх реалізації, а також дослідити необхідність здійснення пострілу за умови, що вхідні двері були зачинені, і оцінити подальшу поведінку засудженого після пострілу.

Отже, Верховний Суд скасував ухвалу апеляційного суду в частині виправдання фігуранта за ч. 1 ст. 115 КК і призначив новий розгляд цієї частини у суді апеляційної інстанції.

Рішення в ЄДРСР — reyestr.court.gov.ua/Review/137996880

Відеозапис інтерв'ю з військовополоненим на YouTube-каналі, здійснений за сприяння органів державної влади України, є недопустимим доказом

2 липня 2026 р. Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду у справі № 591/3720/24 частково задовольнив касаційну скаргу захисника обвинуваченого у державній зраді.

Вироком суду фігуранта, громадянина України, визнано винним у тому, що він у вересні 2022 р., перебуваючи в м. Бєлгород (рф), добровільно прибув до військового комісаріату, вступив у злочинну змову з представниками збройних сил рф і був мобілізований до їхніх лав, а 28 жовтня 2022 р. - взятий у полон Збройними Силами України. Апеляційний суд залишив вирок без змін.

Ключовим доказом у справі виступив відеозапис інтерв'ю засудженого, розміщений на YouTube-каналі, у якому він, уже перебуваючи в полоні, розповів про обставини мобілізації.

Захисник наполягав, що це інтерв'ю є недопустимим доказом, оскільки фактично є допитом особи, яка перебувала під повним контролем держави, без роз'яснення їй прав, передбачених ст. 63 Конституції України та ст. 18 КПК, а сам засуджений в інтерв'ю неодноразово вказував на примус і залякування з боку рф.

Верховний Суд вказав, що допустимість доказу визначається не формою фіксації інформації слідчим під час огляду інтернет-ресурсу, а законністю джерела та обставин, за яких були отримані відомості, відображені на відеозаписі. Оскільки на момент запису інтерв'ю засуджений перебував під повним і виключним контролем органів влади України у статусі військовополоненого, доступ стороннього блогера до нього був неможливий без дозволу й сприяння адміністрації місця утримання.

З посиланням на практику ЄСПЛ, Суд зазначив: якщо держава використовує третіх осіб або створює для них спеціальні умови в ізольованому середовищі з метою виуджування самовикривальних свідчень від особи, позбавленої свободи, в обхід процесуальних гарантій, такі дії становлять «функціональний еквівалент допиту», проведеного без адвоката та роз'яснення права на мовчання, за таких обставин виникає презумпція того, що приватний співрозмовник діяв як де-факто агент держави.

Водночас стаття 13 Женевської конвенції про поводження з військовополоненими прямо забороняє піддавати військовополонених «цікавості публіки».

Отже, відеозапис було визнано недопустимим доказом у розумінні ст. 87 КПК.

Оскільки визнання недопустимим вирішального доказу обвинувачення ставить під сумнів доведеність вини поза розумним сумнівом, а питання примусу й конкуренції кримінально-правових норм залишилися недослідженими, Верховний Суд скасував ухвалу апеляційного суду та призначив новий розгляд, зобов'язавши апеляційний суд усунути ці порушення.

Рішення в ЄДРСР — reyestr.court.gov.ua/Review/138038195

Якщо умисел на заволодіння автомобілем виник до його отримання в оренду, такі дії кваліфікуються як незаконне заволодіння транспортним засобом, а не шахрайство

7 липня 2026 р. Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду у справі № 404/5640/25 залишив без задоволення касаційну скаргу захисника, який вказував на неправильну кваліфікацію дій засудженого.

Вироком суду особу засуджено за ч. 1 ст. 289 Кримінального кодексу України (незаконне заволодін-

ня транспортним засобом) за те, що він домовився з власником автомобіля про тимчасове платне користування, отримав автомобіль, а вже наступного дня організував його продаж третій особі, залучивши знайомого у військовій формі для створення ілюзії законності угоди.

Захисник у касаційній скарзі наполягав, що засуджений не є суб'єктом злочину за ст. 289 КК, оскільки легально отримав автомобіль у користування і лише згодом розпорядився ним усупереч волі власника, а тому його дії слід кваліфікувати за ст. 192 КК (розтрата чужого майна) або за ч. 1 ст. 190 КК (шахрайство).

Верховний Суд вказав, що якщо на момент заволодіння транспортним засобом особа не мала ні дійсного, ні уявного права на транспортний засіб і використала обман чи зловживання довірою як спосіб доступу до нього, такі дії підлягають кваліфікації за ст. 289 КК як спеціальною нормою кримінального закону, що має перевагу над загальною нормою кримінального закону, яка передбачає відповідальність за кримінальні правопорушення проти власності (за статтями 190 чи 192 КК).

Суд також уточнив, що моментом закінчення кримінального правопорушення є момент припинення правомірного володіння транспортним засобом, яке здійснювалося винуватим за волею і бажанням власника або користувача, у межах та порядку, визначених ними, та встановлення протиправного володіння внаслідок використання транспортного засобу всупереч волі власника, тобто не з тією метою, для досягнення якої автомобіль було передано.

Отже, Суд визнав правильним висновок судів попередніх інстанцій про те, що обдуманість, послідовність і швидкість дій засудженого – організація продажу автомобіля вже наступного дня після отримання – свідчить про заздалегідь спланований злочин, а не про зміну намірів під час правомірного користування, а тому умисел на заволодіння транспортним засобом виник ще до його передачі потерпілим.

Тому Верховний Суд залишив касаційну скаргу захисника без задоволення, а вирок і ухвалу без змін.

Рішення в ЄДРСР — reyestr.court.gov.ua/Review/138293821

Застосування поліцейським до потерпілого фізичної сили без будь-яких законних підстав та заподіяння середньої тяжкості тілесного ушкодження свідчить про перевищення службових повноважень

14 липня 2026 р. Верховний Суд колегією суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду у справі № 344/8185/19 залишив без змін рішення судів, якими патрульного поліцейського було визнали винуватим і засуджено за ч. 2 ст. 365 КК.

За матеріалами провадження під час пішого патрулювання поліцейський застосував до потерпілого фізичну силу, чим спричинив йому фізичний біль та спричинив середньої тяжкості тілесні ушкодження, що викликали тривалий розлад здоров'я.

У касаційній скарзі захисник стверджував, що засуджений як співробітник патрульної поліції діяв в межах своїх повноважень та у відповідності до вимог статей 34, 44 Закону «Про Національну поліцію», оскільки за наявності підозри він мав право на проведення поверхневої перевірки, а також на застосування фізичної сили, у тому числі спеціальних прийомів боротьби, з метою забезпечення особистої безпеки.

Верховний Суд вказав, що співробітники патрульної поліції під час патрулювання з метою охорони громадського порядку мають право здійснювати поверхневу перевірку, за наявності достатніх підстав вважати, що особа має при собі річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб (ст. 34 Закону «Про Національну поліцію»).

Водночас у цьому випадку поліцейський під час пішого патрулювання вулиць та дворів міста підійшов до двох чоловіків (свідка та потерпілого), які сиділи на дитячому майданчику, та не повідомивши про причини застосування превентивних заходів, сказав встати для проведення поверхневої перевірки та огляду. Потерпілий відмовився проходити такий огляд, сказав, що не має заборонених речей, повідомив, що готовий проїхати з нарядом у поліцейський відділок, однак категорично заперечує проти його огляду в дворі будинку, де він проживає багато років.

Патрульний повідомив, що відмовитися від огляду неможливо і здійснив залом руки потерпілого, внаслідок якого й було спричинено середньої тяжкості тілесні ушкодження.

Під час допиту в судах патрульний висував різні версії прийнятого ним рішення. Свідок, який разом із засудженим здійснював патрулювання, під час допиту в суді першої інстанції також не зміг назвати підстави проведення поверхневої перевірки потерпілого та іншої особи. В підсумку судами було встановлено, що у засудженого як патрульного поліцейського не було передбачених Законом підстав для проведення поверхневої перевірки свідка та потерпілого.

Суди обґрунтовано встановили, що подальші дії засудженого, а саме застосування до потерпілого фізичної сили шляхом захоплення кисті правої руки потерпілого з проведенням залому її за спину, були здійснені без будь-яких законних на те підстав та призвели до заподіяння потерпілому середньої тяжкості тілесного ушкодження.

Отже, Верховний Суд в цій частині залишив судові рішення без змін та направив справу на новий розгляд у суді першої інстанції в порядку цивільного судочинства, вказавши, що шкоду, завдану поліцейським під час виконання службових обов'язків унаслідок перевищення влади, відшкодовує держава, а не сам поліцейський особисто.

Рішення в ЄДРСР — reyestr.court.gov.ua/Review/138293817

Конфіскація майна за виправдовування збройної агресії рф і глорифікацію її учасників можлива лише за наявності корисливого мотиву

15 липня 2026 р. Верховний Суд у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду у справі № 686/3625/23 частково задовольнив касаційні скарги захисника та засудженого, змінивши вирок міськрайонного суду та ухвалу в частині призначеного за ч. 3 ст. 436-2 КК України додаткового покарання.

Засудженого було визнано винним у тому, що він упродовж 2022 року неодноразово розміщував на власній сторінці в соціальній мережі «Вконтакте» відеоматеріали, які виправдовують збройну агресію Російської Федерації проти України та містять глорифікацію її учасників. Місцевий суд призначив за цим епізодом покарання у виді позбавлення волі на строк 5 років з конфіскацією всього належного засудженому майна, крім житла; апеляційний суд вирок у цій частині залишив без змін.

У касаційних скаргах захист і засуджений оскаржували, зокрема, суворість покарання та застосування конфіскації майна за відсутності корисливого мотиву.

Верховний Суд вказав, що згідно з ч. 2 ст. 59 КК конфіскація майна встановлюється за тяжкі та особливо тяжкі корисливі злочини, а також за злочини проти основ національної безпеки та громадської безпеки незалежно від ступеня їх тяжкості, і може бути призначена лише у випадках, спеціально передбачених Особливою частиною Кодексу.

Оскільки засуджений не мав корисливого мотиву, вчиняючи інкриміноване кримінальне правопорушення, а відповідний злочин законодавець відносить до кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, підстави для застосування конфіскації майна відсутні.

В іншій частині Верховний Суд залишив вирок без змін, підтвердивши висновки судів попередніх інстанцій щодо доведеності вини фігуранта. Зокрема, підтвердив допустимість висновку судово-лінгвістичної (семантико-текстуальної) експертизи, призначеної та проведеної з дотриманням ст.ст. 242, 243 КПК, оскільки такий висновок не є правовою кваліфікацією, а є констатацією об'єктивного змісту тексту з позиції спеціальних лінгвістичних знань, і сумнівів у його обґрунтованості чи суперечності іншим доказам суди не встановили.

Відмовляючи у визнанні пом'якшуючою обставиною щирого каяття засудженого, Суд нагадав, що щире каяття - це не формальна вказівка на визнання своєї вини, а належна критична оцінка винним своєї протиправної поведінки, її осуд та бажання залагодити провину, що має підтверджуватися конкретними діями, і повинно знайти відображення в матеріалах кримінального провадження. Перерахування 5000 грн на потреби Збройних Сил України на вид і розмір призначеного мінімального покарання не вплинуло.

Отже, Верховний Суд виключив із судових рішень призначення засудженому додаткового покарання за ч. 3 ст. 436-2 КК у виді конфіскації майна.

Рішення в ЄДРСР — reyestr.court.gov.ua/Review/138363001

Недопустимими є докази, отримані під час повторної контрольованої закупки на підставі однієї постанови без внесення відомостей до ЄРДР про новий епізод злочину

15 липня 2026 р. Верховний Суд у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду у справі № 712/9254/20 частково задовольнив касаційну скаргу засудженої і закрив кримінальне провадження в частині засудження її за ч.ч. 2 і 3 ст. 307 КК України.

Особу було визнано винною у збуті наркотичних і психотропних речовин трьома епізодами: два збути амфетаміну (27 травня та 16 червня 2020 р.) і подальше виявлення в її помешканні значної кількості канабісу та амфетаміну під час обшуку 16 червня 2020 р. Відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань було внесено 8 серпня 2019 р. за фактом першого збуту; 13 травня 2020 р. винесено постанову про контроль за вчиненням злочину у виді оперативної закупки, реалізовану 27 травня 2020 р., а на підставі тієї самої постанови 16 червня 2020 р. проведено повторну оперативну закупку, і лише після цього, 17 червня 2020 р., внесено окремі відомості до ЄРДР за новим епізодом.

Розглянувши касаційну скаргу засудженої, Верховний Суд вказав, що ч. 1 ст. 214 КПК не передбачає можливості розслідування декількох самостійних повторних кримінальних правопорушень у межах провадження, де до ЄРДР внесено відомості лише про перший з них, а порядок розслідування декількох правопорушень в об`єднаному кримінальному провадженні визначає ст. 217 КПК.

Проведення повторної оперативної закупки на підставі однієї постанови, винесеної в первинному провадженні, без окремого внесення відомостей до ЄРДР про вчинення самостійного кримінального правопорушення є істотним порушенням вимог КПК, а відповідно до цього дані обшуку, проведеного після такої повторної закупки, та результати експертиз вилучених речовин, є недопустимими доказами за доктриною «плодів отруєного дерева».

Отже, Верховний Суд вирок районного суду і ухвалу апеляційного суду скасував у частині засудження особи за ч.ч. 2, 3 ст. 307 КК, а кримінальне провадження в цій частині закрити на підставі п. 3 ч.1 ст. 284 КПК.

Рішення в ЄДРСР — reyestr.court.gov.ua/Review/138324871

Самовільне залишення військової частини або місця служби вважається закінченим у момент його виявлення або примусового чи добровільного припинення

16 липня 2026 р. Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду у справі № 278/5469/24 задовольнив касаційну скаргу прокурора, який вказував на неправильне застосування судом строку давності.

Вироком районного суду фігуранта визнано винним у тому, що він, будучи військовослужбовцем за мобілізацією, 30 липня 2015 р. самовільно залишив розташування військової частини і не виконував обов'язків за посадою до 27 вересня 2024 р., коли з'явився до органу досудового розслідування. Апеляційний суд скасував вирок і закрив провадження у зв'язку із закінченням десятирічного строку давності на підставі п. 4 ч. 1 ст. 49 КК, відрахувавши цей строк від дня самовільного залишення частини - 30 липня 2015 р.

Прокурор у касаційній скарзі наполягав, що злочин, передбачений ч. 4 ст. 407 КК, є триваючим, а тому перебіг строку давності має рахуватися з моменту фактичного завершення протиправного діяння - дня з'явлення обвинуваченого до органу досудового розслідування (27 вересня 2024 р.), а не з дня його початку.

Верховний Суд вказав, що кримінальне правопорушення, передбачене ч. 4 ст. 407 КК України, є триваючим злочином та характеризується безперервним здійсненням протягом визначеного часу злочинного діяння, об'єктивна сторона якого розтягнута в часі, а закінченим вважається у момент його виявлення або примусового чи добровільного припинення - тобто в момент, коли військовослужбовець прибув до військової частини, був затриманий або з'явився до слідчого, військового прокурора чи військової комендатури.

Для триваючих злочинів характерний незбіг моменту закінчення складу злочину і моменту фактичного завершення протиправних дій - до поняття «час вчинення триваючого злочину» має включатися увесь проміжок часу, протягом якого особа безперервно вчиняла триваюче діяння на стадії закінченого злочину. Ця позиція узгоджується з висновком Верховного Суду, викладеною у постанові від 13 грудня 2021 р. у справі № 161/10545/19.

Відповідно, десятирічний строк притягнення засудженого до кримінальної відповідальності за п. 4 ч. 1 ст. 49 КК мав рахуватися не з 30 липня 2015 р., а з 27 вересня 2024 р. Тому станом на момент апеляційного розгляду цей строк ще не сплив. Висновок апеляційного суду про закриття провадження за п. 1 ч. 2 ст. 284 КПК Верховний Суд визнав необґрунтованим і таким, що суперечить закону та усталеній практиці касаційного суду - тобто застосуванням закону, який не підлягав застосуванню (п. 2 ч. 1 ст. 413 КПК).

Отже, Верховний Суд скасував ухвалу апеляційного суду та призначив новий розгляд у суді апеляційної інстанції, зобов'язавши суд ухвалити законне й обґрунтоване рішення з урахуванням викладеної позиції щодо обчислення строку давності.

Рішення в ЄДРСР — reyestr.court.gov.ua/Review/138399656

Передача координат українських військ співробітнику фсб рф є завершеним складом державної зради, незалежно від того, чи було в подальшому уражено ці об'єкти

16 липня 2026 р. Верховний Суд у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду у справі № 334/10515/24 залишив без задоволення касаційну скаргу захисника на вирок засудженому за державну зраду (ч. 2 ст. 111 КК).

За матеріалами кримінального провадження засуджений упродовж березня-червня 2024 р. передавав через месенджер Telegram співробітнику фсб рф відомості про місця дислокації та переміщення підрозділів і військової техніки ЗСУ.

Захисник у касаційній скарзі доводив, що обвинувачення ґрунтується на припущеннях, оскільки дані про особу, з якою листувався засуджений, підтверджені лише відомостями з інтернет-сайтів, а докази - протоколи огляду сторінок і месенджера - є неналежними; не встановлено причино-наслідковий зв`язок між діями засудженого та шкодою, спричиненою від таких дій суверенітету, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України.

Верховний Суд нагадав, що ст. 84 КПК визначає доказами фактичні дані, отримані у передбаченому Кодексом порядку, а ст. 99 КПК відносить до документів, зокрема, матеріали фото-, відеозапису та інші носії інформації, у тому числі електронні.

Сам по собі факт отримання відомостей із відкритих інтернет-джерел не свідчить про недопустимість відповідних доказів; такі відомості можуть бути використані як документи у розумінні ст. 99 КПК за умови їх належної процесуальної фіксації, зокрема шляхом складання протоколів огляду відповідно до ст. 237 КПК.

При цьому електронні докази з відкритих джерел не були єдиною підставою для висновків суду, вони використовуються в сукупності з іншими доказами, зокрема протоколом негласної слідчої (розшукової) дії щодо листування в Telegram, висновком комп'ютерно-технічної експертизи щодо належності облікового запису вилученому телефону та офіційною відповіддю командування про фактичне розташування військ у зазначених локаціях і датах.

Верховний Суд також відхилив довід захисту про необхідність встановлення причинно-наслідкового зв'язку між діями засудженого та шкодою для суверенітету і безпеки України. Суд вказав, що злочин, передбачений ч. 2 ст. 111 КК, має формальний склад, об'єктивна сторона якого вичерпується самим суспільно небезпечним діянням; законодавча конструкція цього складу не

вимагає встановлення причинного зв'язку між діянням і конкретними шкідливими наслідками, а сам факт добровільної передачі координат дислокації військ представнику держави-агресора в умовах активних бойових дій є завершеним складом державної зради незалежно від того, чи було вчинено подальші акти ураження цих об'єктів.

Суд також підтвердив, що предметом злочину за ст. 111 КК можуть бути будь-які відомості, зібрані чи передані на виконання завдання іноземної держави, зокрема і з загальнодоступних джерел, якщо вони становлять оперативний інтерес для противника, - особливо ті, що не оприлюднюються у відкритому доступі щодо руху військової техніки та місць базування підрозділів ЗСУ.

Отже, Верховний Суд залишив вирок і ухвалу без змін, а касаційну скаргу захисника - без задоволення.

Рішення в ЄДРСР — reyestr.court.gov.ua/Review/138363152

У разі закриття кримінального провадження у зв'язку зі смертю обвинуваченого процесуальні витрати органів досудового розслідування покриває держава

13 серпня 2026 р. Верховний Суд у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду у справі № 369/18297/21 задовольнив касаційну скаргу прокурора та змінив ухвалу апеляційного суду, якою кримінальне провадження за ч. 1 ст. 115 Кримінального кодексу України закрито у зв'язку зі смертю обвинуваченого.

Місцевий суд визнав обвинуваченого винним у вбивстві та стягнув з нього на користь держави понад 21,6 тис. грн процесуальних витрат. У зв'язку з тим, що обвинувачений помер апеляційний суд скасував вирок і закрив провадження на підставі п. 5 ч. 1 ст. 284 КПК, однак питання процесуальних витрат у своїй ухвалі не вирішив.

Прокурор у касаційній скарзі наполягав, що порушено ст.ст. 118, 124, 126 КПК, які покладають на суд обов'язок вирішити долю процесуальних витрат у будь-якому остаточному рішенні.

Верховний Суд роз'яснив загальне правило, що процесуальні витрати, понесені органом досудового розслідування та пов'язані зі здійсненням кримінального провадження, зокрема документально підтверджені витрати на проведення експертизи, необхідно стягувати з особи, відносно якої здійснювалося кримінальне провадження, лише у разі ухвалення щодо неї обвинувального вироку (ч. 2 ст. 124 КПК).

Оскільки кримінальний процесуальний закон прямо не врегульовує порядок вирішення питання процесуальних витрат саме при закритті провадження за п. 5 ч. 1 ст. 284 КПК, Суд із посиланням на свою попередню правову позицію (постанова об'єднаної палати ККС ВС від 12.09.2022 у справі № 203/241/17) дійшов висновку, що враховуючи відсутність належного суб'єкта, на якого витрати мали бути покладені за законом такі витрати відносяться на рахунок держави, а не стягуються з померлого обвинуваченого чи його спадкоємців.

Суд також роз'яснив наслідки самого процесуального упущення апеляційного суду, вказавши на правову позицію Великої Палати ВС від 17.06.2020 у справі № 598/1781/17,згідно з якою невирішення питання про розподіл процесуальних витрат не може бути єдиною підставою для скасування прийнятих судами першої та апеляційної інстанцій судових рішень, оскільки не є істотним порушенням вимог КПК та не впливає на вирішення питання кримінально-правової кваліфікації, доведеності винуватості і призначення покарання.

Тому, керуючись ч. 3 ст. 124 КПК, Верховний Суд не скасував ухвалу апеляційного суду, а самостійно вирішив питання процесуальних витрат.

Рішення в ЄДРСР — reyestr.court.gov.ua/Review/139083148

Моральна шкода, завдана військовослужбовцем під час виконання службових обов'язків, стягується з військової частини, а не з Державного бюджету

27 липня 2026 р. Верховний Суд у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду у справі № 583/2187/24 частково задовольнив касаційну скаргу представника Державної казначейської служби України.

Вироком міськрайонного суду військовослужбовця визнано винним у скоєнні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 115 Кримінального кодексу України (умисне вбивство), та призначено покарання у виді позбавлення волі на строк 10 років за те, що він, перебуваючи на службі у складі військової частини та під час розпиття спиртних напоїв разом із потерпілим, здійснив не менше 16 пострілів у бік потерпілого, унаслідок чого він загинув.

Цивільний позов співмешканки загиблого про відшкодування моральної шкоди суд першої інстанції задовольнив частково, стягнувши по 200 000 грн із засудженого та з Державного бюджету України, хоча в мотивувальній частині дійшов висновку про необхідність відшкодування шкоди саме військовою частиною. Апеляційний суд залишив вирок без змін, пославшись на те, що такий підхід узгоджується з правовою позицією Касаційного кримінального суду, викладеною в постанові від 17 квітня 2024 р. (справа № 335/3675/22).

У касаційній скарзі представник Державної казначейської служби України наполягав, що суд першої інстанції безпідставно застосував до вирішення цивільного позову приписи статей 1173, 1174 Цивільного кодексу України (далі - ЦК), тоді як відшкодовувати шкоду має саме військова частина на підставі ч. 1 ст. 1172 ЦК. Посилаючись на постанову Верховного Суду

від 02 липня 2020 р. у справі № 570/1531/17, касатор стверджував, що належними відповідачами є засуджений та військова частина, а не держава.

Верховний Суд вказав, норма ч. 1 ст. 1172 ЦК не передбачає покладення на державу обов'язку з відшкодування шкоди, завданої працівником (службовцем) під час виконання своїх трудових (службових) обов'язків, а також не передбачає підстави для стягнення відшкодування безпосередньо з Державного бюджету України, - на відміну від ч. 1 ст. 1174 ЦК, яка прямо покладає на державу відповідальність за шкоду, завдану незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю посадової або службової особи органу державної влади при здійсненні нею владних повноважень.

Оскільки фактичні обставини справи не свідчили про заподіяння шкоди засудженим саме як посадовою чи службовою особою органу державної влади при здійсненні владних повноважень, підстав для відшкодування шкоди державою за ст. 1174 ЦК не було.

Верховний Суд виснував, що у разі якщо суд встановив для відшкодування шкоди наявність підстав, передбачених приписами ч. 1 ст. 1172 ЦК, належним відповідачем є юридична або фізична особа - роботодавець працівника (службовця), який заподіяв шкоду, а не держава.

Суд також звернув увагу, що військова частина, згідно з наявною у справі довідкою, не має статусу юридичної особи, а є відокремленим підрозділом Міністерства оборони України. Суди попередніх інстанцій не встановили належного відповідача та не обговорили питання залучення співвідповідача або заміни неналежного відповідача в порядку ст. 51 ЦПК, що є істотним порушенням процесуального закону.

Оскільки з'ясування належного відповідача потребує дослідження фактичних обставин, що виходить за межі повноважень суду касаційної інстанції, Верховний Суд скасував судові рішення в частині вирішення цивільного позову до військової частини про стягнення з Державного бюджету України відшкодування моральної шкоди та призначив у цій частині новий розгляд у суді першої інстанції в порядку цивільного судочинства. У решті - зокрема щодо доведеності вини засудженого та стягнення 200 000 грн безпосередньо з нього - судові рішення залишено без змін.

Водночас, колегія суддів ухвалила відступити від висновку, сформульованого в постанові від 17 квітня 2024 р. у справі № 335/3675/22, і передала провадження на розгляд палати. Раніше висловлена позиція виходила із законності стягнення відшкодування, зокрема, з Державного бюджету України, оскільки засуджений під час події перебував у службових відносинах з військовою частиною.

Рішення в ЄДРСР — reyestr.court.gov.ua/Review/138716462

Правознавство

Правознавство: підручник / *Г. І. Балюк, О. С. Лотюк, О. П. Орлюк, С. В. Пєтков, В. С. Щербина [та ін.]*; за відп. ред. В. С. Ковальського. 14-те вид., допов. і перероб. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 660 с.

ISBN 978-966-667-851-8

У підручнику висвітлено історію виникнення держави і права, розкрито поняття держави, права, правореалізації, розглянуто засади основних галузей права, а також системи судових, правоохоронних та правозахисних органів України, основи юридичної деонтології.

Видання розраховане на учнів профільних (правових) класів загальноосвітніх шкіл, ліцеїв, гімназій та інших навчальних закладів; на студентів, які вивчають право в неюридичних закладах вищої освіти; на викладачів загальноосвітніх шкіл та всіх зацікавлених осіб.

Приймаються замовлення.
E-mail: sales@yurincom.kiev.ua
Тел.: +38 (095) 491-34-91

ВИДАВНИЦТВО «ЮРІНКОМ ПРЕС» ПРОПОНУЄ:

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

І. А. Смаль **Теоретичні та практичні аспекти використання електронних доказів у кримінальному процесі україни:** монографія.
Юрінком Прес, 2025. 282 с.

ISBN 978-617-8498-03-0

Монографія присвячена комплексному дослідженню теоретичних та практичних аспектів використання електронних доказів у кримінальному процесі України. У роботі було досліджено витоки, становлення та розвиток концепції електронних доказів у кримінальному процесі крізь призму доктринальних підходів, судової практики та технологічного прогресу. Виділено характерні ознаки електронних доказів, окрему увагу приділено дослідженню правової природи електронних доказів, що сприяло пошуку додаткових аргументів щодо необхідності виділення електронних доказів як самостійного процесуального джерела.

Логічною частиною роботи став розгляд проблемних питань дотримання «права на приватність» під час провадження слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій. Сформульовано низку висновків та пропозицій змін до законодавства, спрямованих на удосконалення як нормативної регламентації, так і практики використання в кримінальному провадженні електронних доказів.

Монографія буде корисною для юристів-практиків, учених-правознавців, викладачів, аспірантів, студентів юридичних навчальних закладів, а також усіх, хто цікавиться питаннями кримінального процесу.

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ ПРАЦІ

Енциклопедія праці // *За редакцією Л. Остапенка, рецензенти: О. Г. Боднарчук, В. С. Ковальський, І. О. Личенко,* Юрінком Прес, 2025. 182 с.

ISBN 978-617-8498-13-9

У сучасних умовах праця людей стала одним із чинників національ- ної стійкості. Групою вчених на основі практичного досвіду розроблено визначення найпоширеніших термінів, які мають стосуються праці та трудових відносин. Розміщено довідкові матеріали щодо застосування цих термінів у нормативно-правових актах України, використанню їх у навчально-науковій роботі. Розроблена Енциклопедія Праці сприяє формуванню спільного розуміння й використання відповідних термінів фахівцями, представниками владних структур, дослідниками, медіа й громадськістю, а також підвищенню ефективності комунікації у сфері праці на національному та міжнародному рівнях.

ДОРОГА ДО СЕБЕ

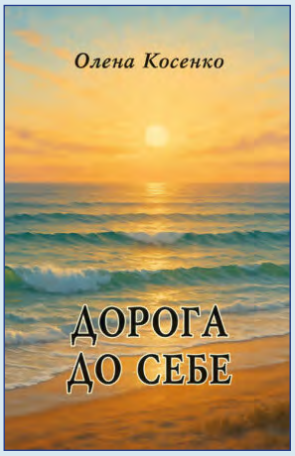

О. Косенко **ДОРОГА ДО СЕБЕ** Юрінком Прес, 2025. 164 с.

ISBN 978-617-8498-12-2

«Дорога до себе» — це історія жінки, яка через пригоди, любов, дружбу і спогади знову знаходить сенс життя.

Це книга про людей, які живуть усупереч війні, попри її жахіття. Живуть, пам'ятають і не втрачають світла душі.

Приймаються замовлення.
E-mail: info@yurincompress.com
Тел.: +38 (066) 003-21-65

ВИДАВНИЦТВО «ЮРІНКОМ ПРЕС» ПРОПОНУЄ:

ПЕРЕДПЛАТА НА ІІ ПІВРІЧЧА 2026 РОКУ

ПЕРЕДПЛАТА

ЮРИДИЧНА УКРАЇНА

Період передплати	Вартість
1 місяць	221 грн
півріччя	1326 грн

Передплатний індекс 01757
Періодичність виходу — 12 разів на рік

ЧАСОПИС УКРАЇНСЬКОГО СУДОЧИНСТВА

Період передплати	Вартість
на 3 місяці	270 грн
на рік	1080 грн

Передплатний індекс 76351
Періодичність виходу — 4 рази на рік

БЮЛЕТЕНЬ ЗАКОНОДАВСТВА І ЮРИДИЧНОЇ ПРАКТИКИ УКРАЇНИ

Період передплати	Вартість
на 1 місяць	399 грн
на рік	4788 грн

Передплатний індекс 74052
Періодичність виходу — 12 разів на рік

сайт: yurincompress.com
pressa.yurincom.com
Довідка за тел: +38 (66) 003-21-64,
+38 (66) 003-21-65

e-mail: jukr@yurincom.kiev.ua
info@yurincompress.com
pressa@yurincom.kiev.ua

ВИДАВНИЦТВО «ЮРІНКОМ ІНТЕР» ПРОПОНУЄ:

ЩОДО МОВИ ПРАВНИЧОЇ

Щодо мови правничої: підручник / *Сергій Головатий, доктор юридичних наук, член-кореспондент Національної академії правових наук України*. Київ: Наш формат, 2024. 1016 + 32 стр. (вклейка)

ISBN 978-617-8277-77-2

Ця книга – про українську правничу мову, яка зазнала глибокого змосковщення, особливо від кінця 20-х років XX ст. за тотальної совєтизації всіх сфер життя українців. Совєтизація поняття «право» через нашарування на нього ідеології «червоного», «революційного» та «радянського» спричинила спотворення смислів і знищення сутности ключових понять і явищ у царині права, що їх в українській мові досі позначають за московськими моделями як правова держава, правовий закон, правова норма, правова система, правова наука, правова позиція тощо.

Приймаються замовлення.
nashformat.ua
Тел.: (063) 242-27-04 / (067) 247-57-37 / (099) 710-75-57

ПЕРЕДПЛАТАНА II ПІВРІЧЧА 2026 РОКУ

Видавництво «Юрінком Прес» нагадує, що триває передплатна кампанія на 2026 рік на всі видання.
Передплата здійснюється в усіх відділеннях Укрпошти в Україні,
а також безпосередньо у видавництві або онлайн на сайті yurincompress.com

	Найменування (мовою оригіналу)	Періодичність	Мін. період передплати	Вартість		
				1 місяць	II півріччя	річна
21615	Юридичний вісник України **(річна передплата)**	1 раз на тижд.	1 міс.			2 760.00
33787	Юридичний вісник України	1 раз на тижд.	1 міс.	280.00	1 680.00	3 360.00
74052	Бюлетень законодавства і юридичної практики України	1 раз на міс.	1 міс.	399.00	2 394.00	4 788.00
01757	Юридична Україна	1 раз на міс.	1 міс.	221.00	1 326,.00	2 653.00
08440	Комплект юриста «Елітний»: Юридичний вісник України + Бюлетень законодавства і юридичної практики України + Юридична Україна	1 раз на міс. (газ. – 1 раз на тижд., журн. – 1 раз на міс.)	1 міс.	880.00	5 280.00	10 560.00
22404	Комплект юриста «Загальний»: Юридичний вісник України + Бюлетень законодавства і юридичної практики України	1 раз на міс. (газ. – 1 раз на тижд., журн. – 1 раз на міс.)	1 міс.	659.00	3 594.00	7908.00
	Електронні видання					
86342	Юридичний вісник України (електронний варіант – річна передплата	1 раз на тижд.	1 міс.	120.00	720.00	1 440.00
76352	Юридична Україна (електронний варіант)	1 раз на міс.	1 міс.	144.00	864.00	1 728.00
76589	Юридичний вісник України (електронний варіант – річна передплата)					1 152.00
76351	Часопис українського судочинства (електронний варіант)	1 раз на 2 міс.	2 міс.	180.00	540.00	1 080.00
76612	Комплект «Українське судочинство»: Юридичний вісник України + Часопис українського судочинства (електронний варіант)	1 раз на міс. (газ. – 1 раз на тижд., журн. – 1 раз на 2 міс.)	2 міс.	300.00	1 260.00	2 520.00

Шановні передплатники!
Пропонуємо оформити річну передплату на наші періодичні видання:
«Бюлетень законодавства і юридичної практики України» –
передплатний індекс **74052**, або комплекти юриста **«Загальний» – 22404** та **«Елітний» – 08440**.
Ми ж, у свою чергу, презентуємо передплатникам щоденник-довідник юриста на 2026 рік.
З приводу передплати звертайтесь за тел: 066-003-21-64 yurincom.print@gmail.com

☎ 066-003-21-64
04209, Київ-209, вул. Героїв Дніпра, 31б
www.yurincompress.com
yurincom.print@gmail.com
golovred@yurincom.kyiv.ua
Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій
За точність викладених фактів відповідає автор (рекламодавець)

Редакція зберігає за собою право редагувати, скорочувати надіслані матеріали та змінювати їхні назви
Прохання до авторів: додавати до надісланих матеріалів особисте фото
Редакція веде листування з читачами тільки на сторінках газети
Номер набрано і зверстано у комп'ютерному центрі видавничої організації «Юрінком Прес»
Передрук матеріалів виключно з посиланням на «ЮВУ»

Свідоцтво про реєстрацію КВ № 7992 від 15.11.23 року
• Ідентифікатор медіа R30–02607
• Передплата в усіх відділеннях зв'язку
• Передплатний індекс 21615
• Загальний місячний наклад – 20 000
• Друк: ТОВ «Про Формат» м. Київ, вул. Кирилівська, 86
• Замовлення №
• Підписано до друку 10.09.2026 р.
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

ISSN 3154-8334
4 820283 070042
УДК 34(477)(054.033)